

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Doksanıncı Birleşim

24 . 7 . 1961 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	296:297	
2. — Gelen kâğıtlar	297:298	
3. — Yoklama	299	
4. — Başkanlığın Genel Kurula sunuş- ları	299	
1. — Üyelerden bazılarına izin veril- mesi hakkında Başkanlık tezkeresi (3/133)	299: 300	
5. — Sorular ve cevaplar	300	
a) Sözlü sorular ve cevapları	300	
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kuru- lan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtı ile ida- re ve murakabeleri hakkındaki 3460 sayılı Kanuna ek 23 sayılı Kanunun tatbikatı hakkında Başbakan'dan sözlü sorusu (6/30)	300	
2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Özmen'in, Sanayi Bakanlığı teşkilâtında işine son verilen memur ve müstahdemlere dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/35)	300	
3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, yurt içinde kurulmakta olan fabrikalar için hariceten döviz karşılığı ge-		
tirilmekte olan bâzı alât ve malzemenin yurt içinde yapılması tedbirlerinin düşü- nülüp düşünülmediğine dair sorusuna Sa- nayi Bakanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/40)		300:301
4. — Temsilciler Meclisi Üyesi Dün- dar Soyer'in, Gelir ve Kurumlar vergileri kanunlarında yapılması düşünülen deği- şiklikler hakkında Maliye Bakanından söz- lü sorusu (6/45)		301
5. — Temsilciler Meclisi Üyesi Hasan Tez'in, gecekondü sâkinlerine verilen kok kömürü hakkındaki sorusuna Sanayi Ba- kanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/46)		301
6. — Temsilciler Meclisi Üyesi Fehmi Alpaslan'ın, Ankara'da kok kömürünün hangi esaslara göre tevzi edildiğine ve ge- cekondularda oturanlara verilmekte olan kok kömürünün yarım tona indirildiğinin doğru olup olmadığına dair sorusuna Sa- nayi Bakanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/47)		301:303
7. — Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, gazete kâğıdı fiyatlarının indiril- mesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/49)		303:305

8. — Temsilciler Meclisi Üyesi Ahmet Şener'in, Trabzon'un Tonya ilçesinde nezaret altına alınanlara yapılan muamele hakkındaki sorusuna İçişleri Bakanı Nâsır Zeytinoglu'nun sözlü cevabı (6/50) 305:309

9. — Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, Niğde, Konya ve Kayseri illerinin bu seneki hububat durumuna dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun'un sözlü cevabı (6/51) 309:310

10. — Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Yugoslavya'da malları bulunan Türk vatandaşlarına verilecek tazminata dair sorusuna Dışişleri Bakanı Vekili Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevabı (6/53) 310:313

11. — Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, açık bulunan hâkim ve Cumhuriyet savcılığı kadrolarına dair sorusuna Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen'in sözlü cevabı (6/54) 313:314

12. — Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Doğukan'ın, 1961 yılı hububat istihsal ve ihtiyaç miktarına dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun ve Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevapları (6/55) 314:322

13. — Temsilciler Meclisi Üyesi Ömer Sami Coşar'ın, Mevlâna Müzesi çinilerinin yapılamaması sebebine ve tarihî eserleri kaçıranlar hakkında hangi kanunun uygulandığına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/56) 322

14. — Temsilciler Meclisi Üyesi Şinasi Özdenoğlu'nun, Ankara il merkezi ile ilçelerinde vukubulan seylâbın yaptığı tahribat ile sebeb olduğu can kaybının ve maddi zararın miktarı ve seylâbı önleyici tedbirler hakkında Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair sorusuna Başbakan adına İmar ve İskân Bakanı Rüştü Özal'ın sözlü cevabı (6/57) 322:324

15. — Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Brüksel Fuarında yapılan Türkiye pavilyonu binalarına dair sorusuna Başbakan adına Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevabı (6/58) 325

16. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii Türk Anonim Şirketinin bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanından sözlü soru önergesi (6/60) 325:326

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu Birleşimde iki oturum yapan Genel Kurulda;

Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkındaki Başkanlık tezkeresi okundu ve izinler kabul olundu.

1111 sayılı Askerlik Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı üzerinde, geçen Birleşimde başlayan, görüşmeler bitirilerek kanun Temsilciler Meclisince kabul edildi.

3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanununa geçici üç madde eklenmesine dair kanun tasarısı görüşüldü ve kanun Temsilciler Meclisince kabul olundu.

Devlet Plânlama Teşkilâtının kurulması hakkındaki 91 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı üzerinde bir müddet görüşüldü.

Yeter sayı kalmadığından, 24 Temmuz 1961 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşme son verildi.

Başkan
Başkanvekili
İbrahim Senil

Kâtip
Alev Coşkun

Kâtip
Şahap Kitapçı

Sualler

Sözlü sorular

1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii Türk Anonim Şirketinin bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sözlü soru önergesi Sanayi Bakanlığına gönderilmiştir. (6/60)

2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Abdullah İpşiroğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının bazı şirketler ve bir firma üzerinde bulunan alacağının tahsil edilmesi için ne gibi tedbirler alındığına dair sözlü soru önergesi Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir. (6/61)

Yazılı sorular

1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti

Emekli Sandığı Kanununun 47 nci maddesinin tadilinin düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/55)

2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 ncu maddesine tefvikan sâkıt iktidar zamanında; görülen lüzum üzerine emekliye sevk olunanların yeniden vazifeye iadelerinin düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/56)

3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, yardımcı öğretmenlerin mağduriyetlerini bertaraf etmek için ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/57)

2. — GELEN KAĞITLAR

Tasarı

1. — 222 sayılı İlköğretim ve eğitim Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/174) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

Teklif

2. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Mucip Ataklı ve iki arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Rauf Gökçen'in, 237 sayılı Taşıt Kanununun 2 ve 17 nei maddeleriyle bu kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/28) (Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

3. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve 1 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, Devlet hizmetinde iken ikinci bir fakülte veya yüksek okuldan mezun olan veya akademik derece alan veya lise muadili bir meslek okulundan sonra kendi meslekleriyle ilgili bir yüksek okul bitiren memurlara kıdem verilmesi hakkında kanun teklifi (2/29) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

4. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve 1 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, T. C. Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi (2/30) (Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

5. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve 1 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, 6940 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvele 10 aded «Enstrümantist Virtüöz Solist» kadrosu eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/31) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

6. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve 1 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her çeşit orta ve yüksek dereceli okullar öğretmenleri ile öğretmenlikten gelip Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtında çalışmakta olanların mebdei maaş derecelerinin düzeltilmesi hakkında kanun teklifi (2/32) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komis-

yonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyonu)

7. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve 1 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, İlkokul öğretmenleriyle ilkokul öğretmenliğinden gelip de muhtelif dereceli okullarda ve Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite bakanlıklar teşkilâtında ve İktisadi Devlet Kurumlarında çalışanların aylık dereceleri hakkındaki 6273 sayılı Kanuna ek kanun teklifi (2/33) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyonu)

8. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve bir arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 4 arkadaşının, Güzel Sanatlar Akademisi kanunu teklifi (2/34) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyonu)

9. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve bir arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve bir arkadaşının, Türkiye İlmî ve Teknik Araştırma Konseyi kanun teklifi (2/35) (Millî Eğitim Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyonu)

10. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve bir arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Reşat Tardu ve 3 arkadaşının, 1111 sayılı Askerlik Mükellefiyeti Kanununun 5 ne maddesinin tadiline dair kanun teklifi (2/36) (Millî Eğitim ve Millî Savunma komisyonlarına)

Raporlar

11. — 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna iki madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Çalışma Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/87) (Gündeme)

12. — 146 sayılı Kanuna bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde değişiklik yapılması ve bu kanuna bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Ticaret ve Gümrük ve Tekel komisyonları ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/78) (Gündeme)

13. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Üstün'ün dokunulmazlığı hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/107) (Gündeme)

14. — Temsilciler Meclisi Üyesi Nüvit Yetkin'in dokunulmazlığı hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/109) (Gündeme)

15. — Temsilciler Meclisi Üyesi Ali İhsan Göğüş'ün dokunulmazlığı hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/118) (Gündeme)

16. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Emniyet Genel Müdürlüğü kısmında değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyonu raporu (1/172) (Gündeme)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Lûtfi Akadlı

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapıyoruz.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz var görüşmele-
re başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Üyelerden bâzılarına izin verilmesi hak-
kında Başkanlık tezkeresi (3/133)*

BAŞKAN — Başkanlık Divanının sunuşları
vardır, okuyoruz.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı Sayın Üyelerin hizala-
rında gösterilen müddetlerle izinleri Başkanlık
Divanının 24 Temmuz 1961 tarihli toplantısında
kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Kâzım Orbay

Temsilciler Meclisi Başkanı

Necmi Akçasu, 10 gün, mazeretine binaen, 24
Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Münci Kapani, 21 gün, hastalığına binaen,
17 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 15 gün, maze-
retine binaen, 15 Temmuz 1961 tarihinden iti-
baren

Celâl Sungur, 7 gün, hastalığına binaen, 21
Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Mehmet Şişman, 15 gün, mazeretine binaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, 2 ay, hastalığına
binaen, 15 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Zihni Erençin, 7 gün, hastalığına binaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

Rahmi Günay, 7 gün, hastalığına binaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Birer birer okuyarak oylarınıza
sunuyoruz.

Necmi Akçasu, 10 gün, mazeretine binaen, 24
Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Münci Kapani, 21 gün, hastalığına binaen,
17 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 15 gün, maze-
retine binaen, 15 Temmuz 1961 tarihinden itiba-
ren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Celâl Sungur, 7 gün, hastalığına binaen, 21
Temmuz 1961 tarihinden itibaren,

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Mehmet Şişman, 15 gün, mazeretine binaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, 2 ay, hastalığına
binaen, 15 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Zihni Erençin, 7 gün, hastalığına binaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Rahmi Günay, 7 gün, hastalığına hıncaen,
24 Temmuz 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Gündemin birinci maddesi üzerinden görüş-
melere devam ediyoruz.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — SÖZLÜ SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögüncü'nün, Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtı ile idare ve murakabeleri hakkındaki 3460 sayılı Kanuna ek 23 sayılı Kanununun tatbikatı hakkında Başbakan'dan sözlü sorusu (6/30)*

BAŞKAN — Feridun Şakir Ögüncü arkadaşımız buradalar mı? (Yok sesleri) Soru sahibi ikinci defa bulunmadığından tüzük gereğince soru, yazılı soruya inkılâbetmiştir.

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Özmen'in, Sanayi Bakanlığı teşkilâtında işine son verilen memur ve müstahdemlere dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/35)*

BAŞKAN — Halil Özmen arkadaşımız buradalar mı? (Yok sesleri)

Soru sahibi ikinci defa bulunmadığından tüzük gereğince soru, yazılı soruya inkılâbetmiştir.

3. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, yurt içinde kurulmakta olan fabrikalar için hariçten döviz karşılığı getirilmekte olan bazı alât ve malzemenin yurt içinde yapılması tedbirlerinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/40)*

BAŞKAN — Hüseyin Ulusoy arkadaşımız buradalar, Sanayi Bakanı arkadaşımız da burada. Sözlü soruyu okutuyorum.

13.5.1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

İlişik sorunun Sayarı Bakanı tarafından (Sözlü) olarak cevaplandırılmasına yüksek delâletlerinizi saygı ile arz eylerim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Hüseyin Ulusoy

1. Yurt içinde resmî ve hususi sektör tarafından tesis edilmekte olan fabrikalar için dışardan döviz karşılığı getirilmekte olan alet ve malzemenin hangilerinin yurt içinde imalinin mümkün olduğu müşahede edilmektedir.

2. Türk yurttaşına iş sahası açmak, döviz tasarrufu temin etmek üzere, bu nevi alet ve malzemenin hangilerinin yurt içinde imalinin mümkün olduğunu tetkik edecek bir merci, Sanayi Bakanlığı bünyesinde mevcut mudur?

3. Büyük döviz kaybına sebeb olan ve yurt içinde imali mümkün olan alet ve malzemenin sipariş ve imali işlerini süratle tanzim edecek tedbirler düşünülmekte midir?

(Sözlü) olarak Sanayi Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim.

13.5.1961

Temsilciler Meclisi Üyesi
Hüseyin Ulusoy

BAŞKAN — Söz Sanayi Bakanımındır.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlar; yüksek malûmunuz olduğu gibi, 6972 sayılı Sanayi Bakanlığının kuruluşuna dair olan kanunda doğrudan doğruya imalâtı tesbit ve kontrol eden bir merci yoktur. Yalnız Bakanlık, Sanayi Dairesi Reisliği vasıtasıyla bu kontrolü imkânları nisbetinde yapmaktadır. Hemen ilâve edeyim ki, bu husus Sanayi Bakanlığı ve memleket için büyük bir boşluktur. Şimdiki çalışmalarımızda bu mesele üzerinde titizlikle durmakta ve Maden Tetkik Arama Enstitüsü gibi, Elektrik Etüt İdaresi gibi bir Sanayi Geliştirme Enstitüsü kurmak istiyoruz.

Bu suretle Sanayi Geliştirme Enstitüsü namı altında birçok vazifelerimiz olacak ve çalışmalarımız ayarlanacaktır. İnşallah yakında yurt içinde imal edilen veya imali mümkün olan tesis veya cihazlarının hariçten getirilmemesi için ça-

lıyoruz. Bu hususta şimdi, mevcut inşaatın, karkas metalleri Karabük'te yapmaya çalışıyoruz. Bu konuda gerek hususi, gerekse resmî sektörde nazarı dikkate aldığımız noktalar mevcuttur. Hattâ hariçten getirdiğimiz ve iç mamullere nazaran % 10 da ucuz olsa iç mamulleri tercih ediyoruz. Faaliyetimiz iç imalâtı korumaya müteveccihdir.

BAŞKAN — Hüseyin Ulusoy.

HÜSEYİN ULUSOY — Efendim, kurulmakta olan bir çimento fabrikasını ziyaret ettim. Müşahede ettim ki, bu fabrikada kullanılmakta olan ve dışardan gayet pahalı ve döviz karşılığı olarak getirilmiş olan pek çok malzemeyi yurt içinde imal etmek mümkündür. Bu hususta icabeden tetkikleri yaptım. Sanayi Bakanlığı bünyesinde hangi malzemenin yurt içinde yapılmasının mümkün olduğunu tetkik edip rehberlik yapabilecek bir merci mevcudolmadığını tesbit etmiş bulunuyorum. Sorudan maksadım, Sanayi Bakanlığının hakikaten bundan sonra kurulacak tesislerde hangi malzemenin yurt içinde imalinin mümkün olduğunun tesbitini prensibe bağlamaktır. Bunu prensibolarak tesbit eden Sayın Sanayi Bakanının beni tatmin edici vaatlerini hakikaten sevinçle karşılıyorum. Memleket içinde iş imkânı ve döviz tasarrufunu temin edici bu prensibe Sanayi Bakanlığının dikkatle riayet etmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır. 4 ncü soruya geçiyoruz.

4. — *Temsilciler Meclisi Üyesi DüNDAR SOYER'in, Gelir ve Kuumlar vergileri kanunlarında yapılması düşünülen değişiklikler hakkında Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/45)*

BAŞKAN — Soru sahibi DüNDAR SOYER burada, Maliye Bakanı yok. Tüzük mucibince sual gelecek soru gününe bırakılmıştır.

5. — *Temsilciler Meclisi Üyesi HASAN TEZ'in, gecekondu sâkinlerine verilen kok kömürü hakkındaki sorusuna Sanayi Bakanı İHSAN SOYAK'ın sözlü cevabı (6/46)*

BAŞKAN — Soru sahibi Sayın HASAN TEZ burada. Sanayi Bakanı burada, suali okutuyorum.

26.5.1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Şimdiye kadar gecekondu sâkinlerine bir ton kok kömürü verilirken hiçbir ciddi sebebi olmayan bu tahsisin yarım tona indirildiği Altındağ bölgesindeki bu vatandaşlara tebliğ edilmiştir.

Bu yüzden güç duruma düşecek olan vatandaşların huzurunu temin için Hükümetçe ne düşünülmektedir?

Yukardaki sorunun Sanayi Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâlet buyurulmasını saygıyla rica ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Hasan Tez

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Sayın Başkan, bu suali takibeden soru da aynı mahiyettedir. Müsaade ederseniz, her ikisini birden cevaplandırmış olayım.

6. — *Temsilciler Meclisi Üyesi FEHMI ALPASLAN'ın, Ankara'da kok kömürünün hangi esaslara göre tevzi edildiğine ve gecekondu oturanlara verilmekte olan kok kömürünün yarım tona indirildiğinin doğru olup olmadığına dair sorusuna Sanayi Bakanı İHSAN SOYAK'ın sözlü cevabı (6/47)*

BAŞKAN — Fehmi Alpaslan burada. Suali okutuyorum.

30.5.1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki sözlü sorunun, Sayın Sanayi Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına yüksek delâletlerini, saygılarımla arz ve istirham ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Fehmi Alpaslan

Soru :

Ankara şehri halkının kok kömürü ihtiyacı hangi esaslarla tevzi olunmaktadır?

«Gecekondu» tâbir edilen evlerde oturmaya mecbur olanlara verilmekte olan kok kömürünün yarım tona indirildiği doğru mudur?

Doğru ise, himayeye muhtaç ve müstahak bu vatandaşların müktesep haklarını çignemek suretiyle vâkı tasarruf, nasıl bir sebep ve zarrurete bağlanabilmektedir?

Bu değişiklik, sosyal adalet esaslarıyla nasıl telif edilmektedir?

Not :

Sayın Bakanın, işe el koyunca, genel şikâyet konusu haline gelen bu mevzuu, halledeceklerine inanıyor ve o takdirde, sözlü sorunun kürsüye getirilmesine bile lüzum kalmıyacağı inancını muhafaza ediyorum. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlar, bundan evvel bir soru dolayısıyla geçmiş bir celsede mâruzatta bulunmuş-tum.

Esas itibariyle ev mahruku olarak kullanılacak olan kök, sömükok namı altında bulunmaktadır. Bunun hususiyeti, mevaddı tayyaresi yani uçucu gaz olarak nisbeti % 6 dır. İzabe kokunda böyle bir şey mevzuubahis değildir. Mevaddı tayyaresi sıfırdır.

Memleketin ev mahruku olarak ihtiyacına karşı bugün sömükok istihsalı 80 bin tondur. Asıl ihtiyacı karşılayabilmek için buna izabe kokundan fedekârlık ederek ilâve yapmamız gerekiyor. Şimdiye kadar da böyle yapılmaya çalışılmıştır. Fakat memleketin sanayii inkişaf ettikçe izabe koku sanayie doğru avdete başlamış ve mahrukat kokunda bu suretle sıkıntı başlamıştır. Esasen sömükok da kısmen lüks bir yakıttır. Yani bizim memleketimiz gibi iktisadi durumu müsaidolmayan bir memleket için bu halk tipi bir yakıt değildir.

Bunun dışında başka bir şey daha vardır. Mühim şehirlerde gazhane kokları yakılmaktadır. Bunun üzerinde tekrar durmak istemiyorum. Bugün için sömükok gayrikâfidir. Yani kök sıkıntısı ileride biraz daha artacaktır. Bunun yanında bir iki sene içinde, belki de üç sene sonra daha şiddetli bir krizle karşıkarşıya kalacağız. Bu hususta bazı düşüncelerimiz vardır.

Şimdi asıl mevzua geçiyorum. Gecekondu-lar mevzuunda sömükok tahsisi 1940 senesinde yapılmış, o zamanki talimata göre de tapu senedi ve kira mukavelesi aranması mevzuu ileri sürülmüştür. Malûmuâliniz gecekonduunun ne tapu senedi vardır, ne de bir şeyi. 1945 senesinde de şöyle bir madde ilâve edilmiştir: 1 . 7 . 1945 ten sonra inşa edilmiş olup tapu senedi veya böyle bir senede müstenit kira mukavelesi olmayanlara en çok yarım ton kök kö-

mürü verilebilir denmiştir. Bu ilâve ile yarım ton kök kömürü verilmesi kabul edilmiştir.

Bugün mevzuubasolan bir ton istihkakın yarım tona indirilmesi meselesi, eski iktidar mensuplarının muhtelif yollardan almış oldukları müsaadelerle bir tona kadar sömükok almaya başlamışlardır. İnkılâptan sonra kök kömürü üzerinde yapılan ciddi kontrol neticesinde eski Demokrat Parti mensuplarının ve bir kısım şahıslar hususi kök kömürü müsaadesine hattâ iki karneye sahib oldukları görülmüştür. Bu vesikaların derhal bir tanesi iptal edilmiştir.

Esas itibariyle gecekondu sakimlerine yarım ton kömür tevzi edilmektedir. Bu meseleyi burada bırakıyorum. Mademki bir ihtiyaçla karşıkarşıya bulunuyoruz, bunun üzerinde düşünmemiz icabetmektedir. Ellerinde fazla karneleri olanlardan, eski mebuslardan, eski derneklerden ve teşekküllerden tasarruf yapmaktayız.

Niyetimiz şudur: Yapacağımız bu tasarruflarla gecekondu sakinlerine bir ikinci tevziat yapıyoruz. Tahmin ediyorum ki, bu da 500 kilo olacak ve bu suretle bu yılki tevziat birer tona çıkarılmış olacaktır. Bu işin peşindeyiz.

Gelelim bundan sonrasına; bundan sonra yapılacak şey, bu konuda esaslı tetkikler yaparak mevcut talimatnameyi baştan aşağı değiştirmektir. Bunu yaparken her türlü imkânı müsaidolan vatandaşların sömükok kontenjanını kısmak ve bu gibilerin ihtiyacını huy'la karşılayarak, elde edilecek tasarruf, diğer imkânı müsaidolmayan vatandaşlara tevzi etmek istiyoruz. Gelecek talimatname bu esaslara göre hazırlanmaktadır.

BAŞKAN — Hasan Tez.

HASAN TEZ — Muhterem arkadaşlar, Sayın Bakan Altındağ bölgesinde oturan 250 bin fakir vatandaşın, binlerce gecekondu sâhplerinin kömür mevzuunu samimiyetle ele alacağımı ifade ettiğinden dolayı huzurunuzda teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ancak tasarruf yapmak noktasından Demokrat Parti mensuplarından tasarruf edilen kömürlerin kendilerine verileceği sözü ise beni düşünceye düşürmektedir. Ancak yağmur düşmeden ve Yenisehir'de oturanlara tercihan, fakir vatandaşların kömürünün hattâ kapılarına kadar götürülerek verilmesi icabeder. Bakan Beyefendi 1945 senesinde dediler, benim işittiğime göre 1958 sene-

sinde sâkıt Demokrat Parti iktidarı tarafından alınan bu karar bugünkü Hükümetimiz tarafından, 27 Mayıs İnkılâbı ile mezara gömülmüştür. Altındağ bölgesinde oturan bu fakir vatandaşların tahsislerini kısmak reva mı idi? Esasen evleri gayrimuntazam, rüzgâr bir taraftan girip, diğer taraftan çıkmaktadır. Doğrusu bu muamele bu insanlara reva görülmüştür. Ben reva görmedim. Bu mesele; Devlet hayatında, Devlet idaresinde bir yanlışlık yapılmış olabilir. Fakaat bu şekilde alınmış yanlış kararlardan hazer etmek lâzımdır. Bu bakımdan Sayın Bakana teşekkür etmek isterim.

Ancak şurasını hemen ifade etmek isterim ki, gecekondularda yaşayan vatandaşların kömürlerini bir ton olarak en geç Eylülün 15 ine kadar mutlaka teslim etmek lâzımdır. Bunun iktisadi sebepleri vardır, Hükümet elbette ki bu faktörü düşünecektir. Yağmurlar ve soğuklar başlamadan vatandaşlar kömürlerine kavuşmalıdırlar.

Binaenaleyh, ikinci bir tevzi muamelesi yapılacaksa, Altındağ muhitinde yaşayan fakir vatandaşlar, Çankaya'da, Yenışehir'de ve Anafartalar muhitinde yaşayan vatandaşlara tercih edilerek evvelâ onların kömürünü tevzi etmek iktiza eder.

Muhterem Bakandan 1958 senesinde sâkıt iktidarın almış olduğu bir kararı yakmak suretiyle bu fakir vatandaşların bir an evvel kömüre kavuşturulacağı hususunu burada ifade etmelerini rica edeceğim. Yüksek Meclisi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Sayın Tez arkadaşımız belki mâruzatımı anlamadılar, tekrar etmek isterim. Bu sene ikinci bir tevziatla aradaki farkı telâfi etmeye çalışacağız, dedim. Ayrıca gelecek sene daha mühim kararlar almak kararındayız. Bir taraftan yapacağımız tasarruflar, diğer taraftan malî vaziyeti ve bina durumu müsaidolanlara foel oil vermek suretiyle kok kömürü ile malî vaziyeti müsaidolmayan vatandaşlarımızı tatmine gayret edeceğiz.

BAŞKAN — Fehmi Alpaslan, söz istiyorlar mı?

FEHİMİ ALPASLAN — Bendeniz verilen izahatı kâfi görüyorum, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Gündemin 5 ve 6 sıra numarasındaki sorular cevaplandırılmıştır. 7 nci soruya geçiyoruz.

7. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, gazete kâğıdı fiyatlarının indirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın sözlü cevabı (6/49)*

BAŞKAN — Sayın Oktay Ekşi... Buradalar. Sanayi Bakanı da burada, soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sanayi Bakanı ile Basın - Yayın ve Turizm Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına aracılığımı saygılarımla arz ederim.

6.6.1961

**Temsilciler Meclisi Üyesi
Oktay Ekşi**

1. Türk basınının dayanılması zor bir iktisadi kriz içinde bulunduğundan yetkili merciler haberdar mıdır? Haberdar ise, bugüne kadar bu krizi gidermek için neler yapılmıştır?

2. Gazete kâğıdı fiyatlarının indirilmesi hususunda ne düşünülmektedir?

3. Gazete kâğıdı ithali tekelinin SEKA elinde bulundurulmasından hâsıl olan faydalar nelerdir?

BAŞKAN — Basın - Yayın Bakanına da sual tevcih edilmiştir. Buyurun Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlar, bundan evvel de bu mahiyette bir soru vardı, o zaman bu konuya temas ederek mâruzatta bulunmuştum. O soruyu mütaakıp Sanayi Bakanlığı olarak SEKA, Selüloz Sanayii müessesesi ile uzun çalışmalar yaptık, maliyetleri ve satış fiyatlarını buna göre ayarladık. Bu hususu o zaman da izah etmiştim. Esas itibariyle gazete kâğıtları fiyatları bugünkü maliyetlerinin dununda satılmaktadır. Buna rağmen diğer kâğıtlar üzerinden yapacağımız kazançlar bunun dışındadır. Gazete kâğıdı imalatındaki tasarrufları tekrar gözden geçirerek ikinci defa bir % 10 kadar tenzilât yaptık ki, bu da bir ay kadar oluyor. İki bin lira olan kâğıt fiyatını 1 800 liraya indirdik, 3 500 lira olan kâğıt fiyatını da 3 200 liraya indirdik. Bunu yaptığımız zaman, samimî olarak arz ediyorum, bizim müessesenin bünyesinde bugün için 4 - 5 milyon lira kadar bir fe-

dakârlık yapılmış bulunmaktadır. Bu bakımdan yeni bir tenzilâta doğru gitmek Sanayi Bakanlığının imkânları dışında kalmaktadır. Onun için son yapılan % 10 tenzilâtтан sonra yeni bir tenzilâta gitmeye imkân görmediğimi üzülererek arz etmek isterim.

Şimdi diğer bir hususu cevaplandırmak istiyorum : Gazete kâğıdının ithalini SEKA müessesesi yapmaktadır. Bunun sebebi, fiyatlarla daha ziyade istihlâki ayarlamak içindir. SEKA müessesesi zaman zaman diğer maddelerin imaline geçmesi dolayısıyla hâsıl olan boşluğun doldurulması için, ithalât yapmak suretiyle bir nevi nâzım rol oynamaktadır.

Son yapılan tenzilâtтан sonra ithal fiyatlarıyla iç fiyatları mukayese edecek olursak, bizim fiyatların yüksek olmadığı görülür.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Buyurun soru sahibi.

OKTAY EKŞİ — Muhterem Bakana verdikleri cevap dolayısıyla, teşekkürlerimi arz ederim.

Daha evvel bir arkadaşımız aynı konuda sual sordukları halde bendeniz tatmin edilmediğim için sualimi geri almamıştım.

Sayın Bakan kâğıt fiyatlarında % 10 indirim yapıldığını, bu suretle kâğıdın tonunun 2 bin liradan 1 800 liraya indirildiğini ifade buyurdular. Gerçektir, fakat kâğıt fiyatlarının yükselişi öyle bir şeyi takibettirmiştir ki, beraber tetkik edersek bu indirmenin yapılan zamlar karşısında hiçbir şey ifade etmediğini görürüz.

1956 yılı Şubat ayına kadar kâğıdın tonu 600 lira idi. Şubat ayında 890 liraya, nihayet, Ağustos 1958 de 2 500 liraya çıkarıldı. Bunlar mak-satlı artırmalar idi. Bundan kasit basını iktisadi bir kriz içerisinde kıvrandırmak, kanuni yollarla susturamadığı için iktisadi baskılarla susturmak idi. Bu suretle yani, 1958 yılında kâğıt fiyatları 1 500 lira birden zam görünce şiddetli sıkıntı baş göstermiş, hemen ardından da fiyatların, biraz indirilmesi için kampanya açılmıştır. Nihayet 1959 un Eylül ayında bu fiyatlar ton başına 2 050 liraya indirilmiştir. Son olarak İhtilâl rejimine 2 050 lira fiyatla girmiş bulunmaktayız. 27 Mayıs İhtilâlinde sonra bu yüksek, yani iki bin lira civarındaki fiyat yüzünden durum muhtelif vesilelerle yetkili mercilere duyurulmaya çalışılmıştır. Son olarak fiyatı 1 800 liraya inmiştir.

Muhterem Bakanın şimdi ifade buyurdukları gibi, 1 800 liraya indirebilmek için Sanayi Bakanlığı samimiyetle gayret sarf etmiştir. Ancak bu fiyatın da yüksek olduğu bir vakıdır.

Muhterem arkadaşlar, basınla ilgili gerçekler şunlardır : Hürriyetten uzak bir rejimde en fazla darbeyi yiyen basındır. Düne kadar mensubu olmakla iftihar ettiğim basının, bugün dışında kalmış bir üyesi olarak arz ediyorum.

Hürriyet devrine gelince : Sadece yazmak yönünden değil, iktisadi yönden de basına imkânlar temin edilmesi lâzımdır. Basın hürriyeti bugün dünyanın her yerinde, devlet sübvansiyonu ile bir arada mütalâa edilen hürriyettir. Devlet ilân rejimi ile, kâğıt rejimi ile basını bu yarımlardan mahrum ederse, onun üzerine ağır bir tazyik ikame etmiş demektir.

O zaman basın, kanun maddelerinden şikâyet etmek gibi daha objektif şikâyetler içerisinde kıvranan bir müessese olmaktan da çıkar, bunun yerine seyyal ve sübjektif iktisadi krizler içinde kıvranan bir müessese haline gelir.

Bizde : İhtilâlden sonra, sosyal ve tabii bir hâdis olarak gazetelerin tirajları büyük nisbette yükselmişti. Çünkü halk efkârı, geçirilen 10 yılın hangi gizli hâdiselerle dolu olduğunu merak ediyordu. Fakat zamanla bu merak tatmin edilmiş, tirajlar da yavaş yavaş düşmeye başlamıştır. Bugün Türk basını, basın hürriyetine inanmış kimselerin çalıştığı Türk basını çok ağır bir kriz içinde ve çok az bir tirajla karşışırşıyadır.

Bu şartlar altında bir gazetenin kaç mal olduğunu, izin verirsiniz, arz edeyim : Bir gazete matbaadan çıktığı zaman bir kuruş ilân geliri yok diye hesab edilirse yirmi bin tiraj hesabıyla bir gazete 37 kuruş 98 santime mal olmaktadır. Okuyucu 25 kuruş verdiği zaman aslında o gazetenin maliyeti 37 kuruş 98 santimdir. Gazetenin tirajı çoğaldıkça maliyeti de düşmektedir. Faraza 30 bin tirajda gazetenin maliyeti 32 kuruşa inmektedir.

Yirmi bin ve 30 bin tirajlı gazeteler için takdim ettiğim bu rakamlar gerçekleri ifade eden rakamlardır. Düşününüz ki, maliyeti 37 kuruş 98 santim olan her gazete, matbaaya 18 kuruş zarar ettirmektedir. 30 bin tirajda her gazete için 12 kuruş zarar yapmaktadır. Bir kuruş ilân almıyan gazetenin ayda ne büyük miktar zarara uğrıyacağını takdir buyurursunuz. Türkiye'nin,

kültür problemi olarak hangi büyük dâvalarla karşışarşıya geldiğini arza şüphesiz lüzum yoktur. Türkiye'de halk efkârının kâfi derecede güçlü olmaması yüzünden siyasi hayatımızın ne gibi bir çıkmaza sürüklendiğini de keza arz etmeye lüzum yok. Halbuki Türkiye demokratik düzen içerisinde yaşayan bütün memleketler gibi halk efkârını kâfi derecede kuvvetlendirmek ihtiyacındadır. Türkiye eğer kuvvetli halk efkârına kavuşmuş bir memleketin şartları içerisinde bulunmuş olsa, bilhassa demokrasi yönünden mesele gayet kolay. Fakat tonu 600 liradan 1 800 liraya çıkmış bir kâğıt rejimi içerisinde Türkiye'de halk efkârı ister istemez cılız kalacak, çünkü okuma imkânları zayıflıyacaktır. Bütün bunların neticesi olarak birçok basın müesseseleri kapanacaktır. Bu tehlikeyi, yani kapanmayı önlemek için akla gelen ilk çare gazete fiyatını yükseltmektir. Ancak gazete, fiyatı artırıldığı takdirde derhal tirajı düşecek ve sonu değişmiyecektir.

Bu gerçekler karşısında Muhterem Sanayi Bakanının yaptığı % 10 nispetindeki küçük indirimi kifayetsiz bulmakla beraber yine de teşekkürlerimi arz ederim. Nitekim, demokratik bir Devletin üzerine bu konuda büyük vazifeler düştüğüne kaanim.

Muhterem Maliye Bakanını ve Gümrük ve Tekel Bakanını gerçi bu sözlü soru muhatap tutmakta ise de kâğıttan alınan vergiler üzerinde bir kere tetkikat yapmalarını rica ediyorum. Birçok memleketlerde kâğıt kültürle alâkah olduğu için, gerek istihsalinde gerekse ithalinde vergi ve resimden muaf tutulmuştur. Zannedirim ki, Sayın Bakanlarımız bu konuyu etrafiyle tetkik eder müspet bir sonuca varırlarsa, hattâ 10 - 15 milyon Hazine zararı meydana gelse de, Türkiye, halk efkârına kıymet veren memleketler arasına girmiş olur.

BAŞKAN — Bir dakikanız kalmıştır.

OKTAY EKŞİ — Konuyu mümkün olduğu kadar arza çalıştım. Arz ettiğim hususları tetkik edecek olurlarsa Muhterem Sanayi Bakanına ve diğer iki bakana şimdiden teşekkürlerimi takdim ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sanayi Bakanı cevap verecekler mi?

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Hayır efendim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır. Sekizinci soruya geçiyoruz.

8. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Ahmet Şener'in, Trabzon'un Tonya ilçesinde nezaret altına alınanlara yapılan muamele hakkındaki sorusuna İçişleri Bakanı Nâsir Zeytinoglu'nun sözlü cevabı (6/50)*

BAŞKAN — Soru sahibi buradalar, İçişleri Bakanı da buradalar. Sözlü soruyu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki sorunun İçişleri Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasının teminine müsaadenizi saygı ile arz ve rica ederim.

Temsilciler Meclisi
Üyesi
Ahmet Şener

Trabzon'un Tonya kazasından nezaret altına alınan 14 vatandaşın geeleri ayrı ayrı karakollara götürülerek teker teker dövüldüğü ve hiç kimse ile temas ettirilmediği doğru mudur? Ve bunun hakkında ne düşünülmektedir?

BAŞKAN — Söz İçişleri Bakanının.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU — Muhterem arkadaşlar, Trabzon'un Tonya kazasında böyle bir hâdisenin husule geldiğini haber alır almaz, bilhassa bâzı Temsilci arkadaşların da müracaat etmiş olmaları itibariyle, hâdiseye ile çok yakından ve hassasiyetle alâkadar oldum. Gerek Vali ile yapılan temaslarda ve gerekse bizzat mahalline tefrik edilerek gönderdiğimiz mükiye müfettişine vekâletçe verilen talimat üzerine, yakalanmış olan 14 maznunun kendi ifadelerine müracaat edilerek (imzalı ifadelerinde) elde edilen malûmat sonucu ve ayrıca Trabzon'a bizzat tesadüfen gitmem üzerine mahallinde yapmış olduğum tetkikat neticesinde, vekâlet katî olarak şu neticeye varmıştır :

Tonya hâdiselerinde, Tonya'da 14 maznunu barındıracak bir bina olmadığı için bu maznular Trabzon'a nakledilmişlerdir. Ayrıca Tonya'nın mahallî icaplarına göre bu 14 maznunun Tonya'da nezaret altında bulundurulması mahzurlu görülmüştür. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, zaten bu 14 kişiyi nezaret altına alacak yer Tonya'da mevcud olmadığından Trabzon'a nakledilmişlerdir. Fakat bunların ne hariçle temaslara kesilmiş ne de ayrı ayrı hücrelere ka-

patılarak hürriyetleri kısılmıştır. Yani bu hususta hiçbir delil elde etmiş değiliz. Eğer Temsilciler Meclisi Üyesi arkadaşımız lüzum görürlerse, kendilerinin teker teker ifadeleri mevcuttur, takdim edebilirim. Biz burada hâdisenin mahiyet ve delillerini tahlil ve mütalâa etmek istemiyoruz. Çünkü hâdise adliye intikal etmiştir. Adliye intikal eden bir hâdisenin Meclis kürsüsünden ifadesini doğru bulmuyoruz. Tabii arzu ederlerse kendilerini yazılı olarak tatmin edebiliriz. Biz tamamen bu 14 kişinin nezaret altına alındığını tesbit ettik ve bunu bizzat söyleyen 14 maznundur. Şöyle dayak yediler, böyle dayak yediler diye dışarda söylentiler olmuştur. Bizim müfettişe aldığımız ifadelerinde bizzat jandarma kumandanına, kendilerine iyi ve hüsnü muamelede bulunduğu için, teşekkür etmektedirler. Mamafih bu bizim yapmış olduğumuz tahkikattır. Muhterem soru sahibi ile diğer Temsilci arkadaşlarımız da bunların hakkında bir delil mevcut ise bildirmelerini rica ederim. Böyle bir vesika bize ibraz ederlerse suçlular hakkında yeni bir takibata tevessül etmeye âmadeyiz. Daha fazla izahat vermek istemiyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Ahmet Şener.

AHMET ŞENER — Muhterem arkadaşlarım, bu sözlü soruyu sormama sebep, oradan almış olduğum mektup, telgraf ve telefonlar neticesidir. Sizlere bu mektuptan ufak bir pasaj okuyayım :

«Nezarete alınanları ziyaret etmek isteyenler görüşmeye müsaade edilmemekte, hattâ Trabzon'dan bâzi avukatlar dahi nezarete alınanlarla görüştürülmemiş olduğu gibi hiç kimse ile temas ettirilmemektedirler. Bunlar arasında Mustafa Baloğlu, Ali Karabulut ve arkadaşları Trabzon'un 7 kilometre dışarısında bulunan Kireçhane nahiye karakoluna götürülmek suretiyle dövülmüşlerdir.»

Arkadaşlar, Dahiliye Vekili ile görüştüm, kendileri bu hâdise ile alâkadar olacaklarını ifade buyurdular. Netice itibariyle alâkadar oldular, fakat benim sözlü sorumun mahiyeti şudur : Yeni Cumhuriyet Anayasasının 105 nci maddesinin ikinci fıkrasında şöyle deniyor : «Her Bakan, yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ayrıca sorumludur.» Binaenaleyh bu dayak hâdisesinde Bakanın ne gibi bir muamele yaptığını öğren-

mek istiyorum. Ben bu hâdiseden sonra Trabzon'a gittim ve oradan Tonya kazasına geçtim. Durumu mahallinde bizzat tetkik ettim. Kaymakam ve hâkim ve bitaraf şahıslarla görüştüm. Bu tertibin bizzat kaymakam vekili olan yüzbaşı tarafından yapıldığına kaaniim. Bu Tonya kazası halkı şaibeli, hâşin diye anılır ama hâşinlikleri kendilerinedir. Böyle olmasına rağmen Hükümetimize sadık kalmışlardır. Yakın zamana kadar bir onbaşı ile idare edilirdi. Oradaki boş kaymakamlık, belediye ve jandarma kumandanlığının bir kişinin uhdesinde olması neticesinde bu hal zuhur etmiştir. Tutuklu olanlar arasında tahsildar, eski belediye reisi, müftü diğer birçok şahıslar yakalanarak 14 kişi toplanmak suretiyle karakola götürülmüşlerdir.

Arkadaşlar, şu ciheti hemen ifade edeyim ki, yakalanıp karakola götürülen bu şahısların koltukları altına sıcak yumurta konulmak suretiyle dövülmüşlerdir.

Gerçi Sayın Dahiliye Vekili müfettiş tefrik edilerek hâdise mahalline gönderildiğini ifade buyurdular, hâdisenin akabinde jandarma kumandanının vasitasına binerek, Tonya'ya birlikte gitmişler ve onbaşılarla kaymakamın oturduğu yerde bu şahısların ifadelerini almışlardır, fakat Anayasanın 14 ncu maddesinin 3 ncu fıkrası kimseye eziyet ve işkence yapılamaz der. Verilmiş hâkim kararı alınmadıkça kimsenin hürriyeti ve dokunulmazlığı kayıtlanamaz. Tefişte böyle değildir arkadaşlar. Anayasanın 14 ncu maddesinin 3 ncu fıkrası bunu âmirdir. Der ki; (Hiç kimseye işkence yapılamaz. Hâkimin sevk kâğıdı olmadan hiç kimseye mahkemeye sevk edilemez.) Bu memlekette evvelâ dayak bir tahkikat vasıtası olamaz. Evvelâ bunu bir tesbit edelim. Ben Vekilden bu hususu sordum. «Eğer dayak bir tahkikat vasıtası olacaksa 27 Mayıs İhtilâlinin ruhu zedelenir arkadaşlar. Ben bunu sormuştum. Yoksa adliye müessir olur olmaz meselesi başkadır.

BAŞKAN — İçişleri Bakanı.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU — Efendim, muhterem hatip arkadaşımızla ittifak halinde olduğumuzu peşinen arz etmek isterim. Biz de hiç kimseye dayak atılmaması lâzımgeldiğini, bu dayağı atanlar hakkında tebedden soruşturmanın yapılacağını arz etmiş

bulunuyoruz. Bu mevzuu tetkik ve neticede maddi olarak dayak atılmadığını tesbit ettik. Şayet dayak atıldığına dair en ufak bir delil bulunsaydı suçluları hakkında en şedit kanuni işleme tevessül etmekte tereddüt etmiyecektik.

Bendeniz, adliyeye ait bir mevzuu buraya getirmekle onu töhmet altında bulundurduğumu sanmıyorum. Eğer konuşmalarından bu yolda bir mâna çıkarılıyorsa özür dilerim.

Şimdi, bu maznunların ifadelerini teker teker okumaya tevessül etmiyeceğim. Mamafih, elimizde kendilerinin hiçbir baskı yapılmadan alınmış ifadeleri vardır. İsterseniz - bilhassa arkadaşımız arzu ederlerse - bunları tek tek okuyabilirim. Bunlar, kendilerine kötü muamele edilmediğini açıkça ifade etmektedirler. Yalnız iki tanesi, Mehmet Korkut ile Ali Korkut, ilk zamanlarda asıl maznunun kendileri olduğu ve kendilerinin bir hücrede bırakılmalarının doğru olmadığı kanaatiyle ayrı bir yerde nezarete sevk edilmişlerdir, sonra aynı nezarete birleştirilmişlerdir.

Benim yaptığım tetkikata göre, bunların günde üç defa hava aldıkları, avukatlarıyla görüştükleri, misafirlerini kabul ettikleri, tabii jandarma kumandanının odasında görüştükleri anlaşılmıştır. Bu Anayasadan sonra kimseye dayak atılmıyacağına kendileriyle ittifak halindeyiz. Eğer bize kendileri maddi deliller verirlerse ve bu husus bu delillerle ispat edilirse dayak atanlar hakkında kanuni muameleye tevessül etmek ve en şiddetli cezaların verilmesinde vasıta olmak vazifemizdir. Vekâletimiz bu noktainazardadır, mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET ŞENER — Muhterem arkadaşlar; Ali Karabulut ve Mustafa Karabulut bunlar ayrı ayrı karakollara götürülmüş. Ben sizin ifadenizi alacağım diyor ve ayrı ayrı jeplere koyarak kimse ile temas ettirmeden götürüyorlar. Bunlardan bir tanesi bir akşam üzeri dövüleceği zaman cebinde bulunan 50 lirayı veriyor ve dayaktan kurtuluyor. Diğerinin ise cebinde parası bulunmadığı için dayağı yiyor.

Muhterem arkadaşlar; Vekil Bey arkadaşımız der ki, «Biz bunları ayrı ayrı karakollara götürmekle birbirleriyle temas ettirmedik» Buna sebep nedir? Hiçbir sebep yok arkadaşlar. Hem hiç kimseyle temas ettirilmiyor, hem de delil getiril-

sinler deniyor. 23 gün hiç kimse ile temas ettirilmeyen ve hattâ muayene ve rapor için dahi doktorla görüştürülmiyen bir vatandaş nasıl delil getirebilir? Temas imkânı sağlansa elbette bu vatandaş «bana bir doktor getirin» diyecek, doktor bir rapor verecek... Bizim köylerimizde bir anane vardır. Bir büyük kendilerinden af dilediği zaman onu muhakkak affederler. Onlar da özür diliyorlar. «Sizi sadık biliyorduk» diyorlar. Bunlardan bir tanesi, «Hayır diyor, beni dövdüler ve şu şekilde götürdüler» İfadelerinde bu vardır. Dövülenlerden bir tanesi «Beni itip kaktılar da» diyor. Bunun tetkikatını yaptım, yapmadan zaten soru sormaya tevessül etmedim. Binaenaleyh, Sayın Bakandan ricam : Konya'da, İskenderun'da olsun, Kars'ta, Edirne'de olsun, Karadeniz'de olsun, bu memlekette artık dayak bir tahkikat vasıtası olmamalıdır. Bu, memleketimizi kötü günlere sürüklemiştir, bunu gördük. Ama bundan sonra böyle olmamalıdır. Dahiliye Bakanı arkadaşımızdan çok rica ederim, bu memleketin mukadderatını tâyin edecek önümüzdeki seçimlerde de bu dayaklar devam edecekse ben kendisinden istifa etmesini istiyorum. («Bravo, bravo» sesleri)

BAŞKAN — Buyurunuz, Sayın Bakan.

İÇİŞLERİ BAKANİ NÂSİR ZEYTİNOĞLU — Sayın arkadaşlar, arkadaşımız en evvelâ söyleyeceğini en sonra söylediği için ben de evvelâ bu Tonya hâdisesi hakkında size malûmat vermek istiyorum. Evvelce Vakıfkebir kazasına bağlı bir nahiye iken, 1954 yılında kaza teşkilâtı kurulan Tonya öteden beri serkeşliği ile tanınan bir bölgedir. Mıntakanın ârizalı bulunması sebebiyle zâbitanın hâdiselere zamanında yetişememesi, bilhassa kangüme dâvasının yaygın hale gelmiş olması bu bölgeyi emniyet ve asayişten mahrum etmiştir.

Tonya ve civarında ateşli silâhların mükemmel şekilde imal edilmesi ve sürüp gelen ailevi husumetler bölge sekenesinin silâhlanmasında âmil olmuştur.

Halen karanlık basar basmaz herkes evine kapanmakta, geceleri pencere önüne oturmak dahi cesaret sayılmaktadır. 24.6.1961 günü 5 - 6 yaşında bir çocuk babasının tabancasıyla aynı yaşta bir çocuğu göğsünden vurmuş ve niçin vurduğu sorulduktaki (öğrenmek için) cevabını vermiştir. Silâh kullanmak ve adam vurmak itiyadının bu

yaştaki çocuklara dahi sirayet etmiş olması bölgenin özelliği itibarıyla bâriz bir misaldir.

27 Mayıs İnkılabından sonra halk elindeki silâhların toplattırılmış olmasına rağmen 1960 yılında Tonya'da ateşli silâhlarla 18 vatandaşın öldürülmüş olması da ayrıca zikredilebilir.

Tonya'da yabancı memurların evine veya karakola silâh atmak âdet haline gelmiştir. Ezcümle 2.11.1959 tarihinde İskenderli karakoluna dinamit atılmış, faileri bulunamamıştır. 15 - 16 Nisan 1959 gecesi kaza jandarma kumandanı Hikmet Öztabak'ın evine mavzerle 9 el ateş edilmiş, gene faileri bulunamamıştır. Mümasil hâdiseleri daha da çoğaltmak mümkündür.

Nezaret altına alınan sanıklar ifadelerinde, zabıt kâtibi Mustafa Aygün'ü ağır şekilde dövdüklerini, hürriyetten menettiklerini, çeşitli hakaretlere mâruz bıraktıklarını itiraf etmişlerdir.

Arkadaşlarım: şu Tonya hakkındaki durumu izah ettikten sonra her halde sizlere bütün memurların bu bölgede hassas davranmaları lâzım geldiğini ifade edebildim sanırım. Bu hâdisede bu kazada bir zabıt kâtibinin Fatma Karabulut adında bir kadını dağa kaldırması üzerine kadının kardeşleri dağa giderek ikisini de yakalamışlar, zabıt kâtibini epeyce dövmüşler, bilâhara kazığa oturtmak istemişler, fakat bundan vazgeçerek kötü fiillere kalkışmışlar; fakat sonradan bundan da vazgeçmişlerdir. Bunun üzerine o gün, daha yeni stajını bitirerek savei yardımcısı olarak oraya gelmiş bulunan bir çocuğa dilekçe vermişler ve kanuni muamele yapılmasını istemişlerdir. Her halde acemilikten olacak, savcı arkadaşımız da «yarın sabahleyin icabına bakalız» demiştir. Tabii çocuk yenidir, gençtir. O akşam da jandarma kumandanının evinde misafir olmaktadır. O gece, yani jandarma kumandanının evinde misafir iken 5 el ateş edilmiştir. Savei yardımcısı içerde iken bu olmuştur. Hâdisenin önemini bu şekilde belirtmek isterim. Doğrudan doğruya bir jandarma kumandanının bulunduğu eve - ki o zaman bu jandarma kumandanı kaymakam vekilidir - 5 el ateş edilirse, içeride savei yardımcısı da bulunursa her halde bunun Devlet otoritesini sarsınyacak bir hareket olarak kabul edileceğine imkân yoktur. Takdir buyurursunuz ki, bu durumda Devlet makamları çok daha hassas hareket etmek zorundadırlar. Nitekim, ertesi gün savei yardımcısı başka

bir kazaya gitmek istemiş, sanıyorum istifa etmiş veya başka bir yere naklini istemiş.

Şimdi Tonya kazasında bunların muhafaza edilmelerinin mümkün olamayacağını takdir edersiniz. Bunlar Trabzon'a nakledilmişler, orada bir odaya konulmuşlar. Ertesi günü iki karyola daha temin ederek bunlardan ikisini ayırmışlardır. Bunlardan zannederim Mehmet Karabulut ve Ali Karabulut, en ziyade bunlar üzerinde durulduğu ve diğer mağdurlarla bunların bir arada bulunmasının şahadet ve delilleri yok etme ihtimali düşünülerek başka başka nezarethanelere sevk edilmişlerdir. Bu işte gayri ahlâki ve gayri-kanuni muamele ve cebir mevzuubahis değildir ve olmamıştır. Bu muamele dünyanın her yerinde tatbik edilen bir muameledir.

Şimdi size sanıkların verdiği ifadeyi okumak isterim.

Bu ifadeler doğrudan doğruya mülkiye müfettişine verilmiştir. Sanık Mustafaoğlu Ali Karabulut'un ifadesi; Trabzon'a naklimden sonra 9 günü merkez jandarma nezarethanesinde ve 4 günü Kireçhane karakolunda ve mütaakip günleri merkez nezarethanesinde geçirdiğini ve silâh atma meselesinden dolayı karakol kumandanı tarafından kendisine bir iki tokat atıldığını bunun dışında hiçbir kimseden dayak yemediğini ve yetkili makamlardan şikâyetçi olmadığını ifade etmiştir.

Efendim, ilk defa bunu okumaktan maksadım şudur: Mülkiye müfettişine iki tokat yediğini söyleyen kimse, daha fazla tokat yeseydi onu da söyleyebilirdi.

Rapordaki ifadeleri okumaya devam ediyorum.

Sanıklardan Niyazi Bektaş, tarafımdan alınan 25.6.1961 tarihli ifadesinde:

Trabzon'a naklinden sonra merkez jandarma nezarethanesinde kaldığımı, başka karakola götürülmediğimi, bu müddet zarfında gerek kendisini ve gerekse arkadaşlarımı hiç kimsenin dövmediğini ve fena muamelede bulunulmadığımı, aksine Vilâyet Jandarma Kumandanı Binbaşı tarafından yakın alâka gördüklerini, hasta arkadaşlarımın doktora muayene ettirildiğini beyan etmiştir.

Tanıklardan Salih Malkoç, tarafımdan alınan 25.6.1961 tarihli ifadesinde:

Trabzon'a nakledildikten sonra 23 gün merkez jandarma nezarethanesinde kaldığını, başka karakola götürülmediğini, ilk gece 11 kişinin bir odada, Fatma Karabulut ile iki kardeşinin de ayrı bir odada kaldıklarını, nezarethanede karyola az olduğundan ertesi gün dışardan iki karyola getirterek iki arkadaşı ile beraber ayrı bir odada yattığını, Trabzon'a nakillerinden 3 - 4 gün sonra Mustafa Karabulut ile Ali Karabulut'u yanlarından alarak götürdüklerini, bir müddet sonra da evvelâ Ali Karabulut'u sonra da Mustafa Karabulut'u tekrar getirterek aynı binada başka bir odaya kapadıklarını, nezarethanede kaldıkları müddetçe gerek kendisinin ve gerekse arkadaşlarının dövülmediğini ve fena muamele yapılmadığını, bilâkis Vilâyet Jandarma Kumandanı tarafından yakın alâka ve hüsnümuamele gördüklerini, nezarethanede kaldıkları günlerde dışarda, dövüldükleri, tırnaklarının söküldüğü, 30 seneye mahkûm oldukları yolunda çeşitli rivayetler çıktığını, bunların hiçbirinin asıl ve esasının olmadığını beyan etmiştir.

İsterseniz diğerlerini de okuyabilirim.

Ayrıldığıımız bir nokta yoktur. Arkadaşımız nasıl ki dayanın bir tahkik vasıtası olmaması lâzımgeldiğini ileri sürüyorsa biz de delil olmadan bir kimse hakkında tahkikat açılmıyacağını, jandarma kumandanı hakkında bir tahkikat yapmıyacağımızı ifade ettik. Kaldı ki, muhterem arkadaşımız bizzat Trabzon'a gittiği zaman vali ile bu mevzuu görüşmüşlerdir. 4 - 5 Haziran günü Ahmet Şener bu ziyaretini yapıyor. Jandarma Kumandanı da valinin odasıdır. Konuşma nezaret altındaki 14 kişiye aittir. Ahmet Şener bunun bir leke olduğunu, tahkik edilmesini ileri sürüyor. Binaenaleyh, sayın arkadaşımız, bizzat mahallinde iken mademki, elinde deliller vardı, bunları Valiye veya bize bildirebilirdi. Esasta hiçbir ihtilâfımız yok. Şu halde, delil olmadan biz hiç kimseyi suçlandıramayız. Nasıl ki, kendileri artık dayanın bir tahkik vasıtası olmamasını istiyorlar; elde delil olmadan bir jandarma hakkında kanuni bir muamele yapmaya imkân yoktur. Varsa deliller bunları ibraz etsinler ve biz de bunlarla gereken tetkiki, tahkiki yapalım.

Mâruzatım bundan ibarettir efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Ahmet Şener.

AHMET ŞENER — Arkadaşlar, özür dilerim efendim.

Sayın Bakan, bilhassa benim bölgemden biraz bahsettiler, onun hakkında, bilhassa mevcut olan tarihî mazisi hakkında Yüksek Meclise açıklamada bulundular.

Vekil Bey, bizzat kendisi dayak vurulduğunu ifade ettiler, o halde mesele yok. Onbaşının 2 tokat vurması kâfi gelir. İspat edilmiş olur. Eğer orası cahil kalmışsa bunda Hükümetlerimizin kabahati vardır. Bunlar da tahsile kavuşturulmuş olsalardı buraların halkı da medeni olurlardı.

Şimdi bu vesileyle Sayın Tahtakılıç'a buradan teşekkür ederim. Maarif Vekâleti ortaokul olacak bir bina yaptırıyor. Bunun için teşekkür ederim. Ben isterim ve arzu ederim ki, her idareci bir öğretici olsun.

Vekil benim valiyi ziyaretimden bahsediyor; ben evvelâ kaymakamı ve adliye ziyaret ettim. Kaymakam hüngür hüngür ağladı. Ben onlara 6 sayılı Kanunun hükümleri bu hâdiselere tatbik edilebilir mi, diye sordum, asla dediler. İnkilâbı benimsemiyen bir vatandaşı burada görür müsünüz?, dedim, asla dediler. Aynı sualleri ben valiye sormuşumdur. Vali hiçbir suretle böyle bir şey olmadığını söyledi. Ben bir kazamıza böyle bir leke sürülmesine razı olamam. Eğer vali erkek bir vali ise benim söylediğimi tekrar etsin. Ben ona bunu teklif etmeyi bir zül addediyorum. Yarın öbür gün başka yerlerde de olabilir. Benim ricam, tekrar ediyorum, dayayı bir vasıta yapmıyalım.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır efendim.

9. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, Niğde, Konya ve Kayseri illerinin bu seneki hububat mahsulü durumuna dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun'un sözlü cevabı (6/51)*

BAŞKAN — Hüseyin Ulusoy... Burada. İlgili Bakan da burada. Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Ankara

Aşağıdaki sorunun Ticaret ve Ziraat Bakanları tarafından (sözlü) olarak cevaplandırılmasına yüksek delâletinizi saygı ile rica ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Hüseyin Ulusoy

1. Niğde, Konya ve Kayseri vilâyetlerinde bu seneki hububat mahsulü durumu nedir?

2. Bu vilâyetler içinde kuraklıktan ağır şekilde müteessir olan bölgeler (halkına yemeklik, tohumluk, hayvan gıdası temini hususunda yardım yapılabilmesi için gerekli tedbirler düşünülmemekte midir?

BAŞKAN — Buyurun Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım; bu yılın Nisan, Mayıs ve Haziran ortasına kadar olan yağışların Orta - Anadolu'da ve bilhassa adı geçen üç vilâyetimizde, Niğde, Kayseri ve Konya illerinde, az olması ve bir de, zamansız gelmesi, bilhassa yağışlara ihtiyacolmayan zamanda, Haziran ortasından sonra sağınak ve dolu şeklinde yağmış olması tahribata sebeb olmuştur. Bu üç ilimizde mahsul bu yıl maalesef iyi değildir. Konya'da normale göre yüzde 30 - 40 arasında bu yıl mahsul azdır. Bu durum Konya ilinde bilhassa merkez, Bozkır çevresinde, Ereğli ve Karaman'da kendisini hissettirmektedir.

Niğde'de zarar nisbeti yüzde 19 - 35 arasındadır. Bu ilde en çok zarar gören ilçe Aksaray'dır.

Kayseri'de il olarak zarar yüzde 5 - 25 arasında değişmektedir.

Tarım Bakanlığı 1 Haziran başından itibaren, bu sene kuraktan zarar gören bütün illerimizde - adı geçen 3 ilimiz de dâhil olmak üzere - muhtaç köylü ve çiftçileri tesbit işine girişmiş bulunuyor. Mevzuubahis üç vilâyetimizde bu tesbit işi bitmiş bulunmaktadır. 5254 sayılı Kanuna göre tohumluğu kıt olan çiftçilere tohumluk verilmesi ve borçlarını veremeyecek durumda olanların borçlarının tecili işi ele alınmış bulunmaktadır. Devlet Üretme Çiftliklerinin elinde bulunan 60 bin ton tohumluğun muhtaç çiftçilere dağıtılması için hazırlıklarımıza devam ediyoruz. Mâruzatım bundan ibarettir. Teşekkür ederim.

HÜSEYİN ULUSOY — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Onuncu suale geçiyoruz.

10. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Yugoslavya'da malları bulunan Türk vatandaşlarına verilecek tazminata dair sözlü sorusuna Dışişleri Bakanı Vekili Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevabı (6/53)*

BAŞKAN — Derviş Sami Taşman?... Burada. Dışişleri Bakan Vekili de buradadır. Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Yugoslavya'da malları bulunan vatandaşlarımıza verilecek tazminatın sureti tasviyesi hakkında Yugoslav Hükümeti ile Hükümetimiz arasında 31.7.1954 tarihinde imza edilmiş olan ve türlü sebeplerle 7050 sayılı Kanunla ancak 10.9.1957 tarihinde tasdik edilen ve Yugoslav Hükümetince ancak 1960 senesinde tasdik edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Bu hale göre :

1. Anlaşma gereğince şimdiye kadar Yugoslav Hükümeti tarafından ne miktarı tasfiye edilmiştir?

2. Bu seneki taksit tamamen ödenmiş midir?

3. Bu alacağın bir an evvel tasviyesi için ne düşünülmektedir?

4. Bütçe müzakereleri sırasında ve 9.5.1961 tarih ve 510 063 DV. 2/51 sayılı yazınızla kurulması kararlaştırıldığı bildirilen (Takdir ve Tevzi Komisyonu) çalışmaya ne zaman başlayacaktır?

5. Dışişleri Bakanlığı bu işin uzadığını nazarı dikkate alarak bir tedbir düşünmekte midir?

Bu hususların sözlü olarak Dışişleri Bakanı tarafından cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim.

Saygılarımla

Temsilciler Meclisi Üyesi
Derviş Sami Taşman

BAŞKAN — Buyurunuz.

DIŞİŞLERİ BAKAN VEKİLİ MEHMET BAYDUR — Muhterem arkadaşlarım; evvelâ soru sahibine, bu mevzuda efkârı umumiyeyi ve ilgilileri aydınlatmak fırsatını verdiği için teşekkür ederim. Bildiğiniz gibi Yugoslavya'dan şu veya bu sebeplerle hicret etmiş olan vatandaşlarımızın oradaki emlakî için bir tazminat ödenmesi mevzuunda 1956 yılında bir Anlaşma yapılmış ve birtakım sebeplerle bu anlaşmanın tasdiki 1960 yılına kadar gecikmiştir. Bu anlaşmaya göre Yugoslavya Hükümeti, 3 750 000 dolarlık bir mal mukabilinde 7 - 8 senelik bir tazminat ödemek taahhüdüne girmiş bulunmaktadır. Ancak derhal ifade edeyim ki, Anlaşma mucibince bize verilmesi kararlaştırılmış olan mallar maalesef, (Maalesef diye ifade etmeye mecburum.) bugün Türk piyasasında sübhuletle alınabilecek ve istihlâk edilebilecek

maddelerden değildir. Bunun için bu anlaşma listesini aynen tatbik etmek, bizi bu alacağımızı tahsilde daha da zorluklarla karşılaştırıyor. Bendeniz bakan olduğum zaman, Ticaret Bakanı sıfatıyla mesele ile meşgul oldum. Derhal Yugoslav Hükümeti nezdinde, gerek burada gerekse Yugoslavya'da teşebbüslere gayret ettim. İlk yıl taksiti ve gelecek taksitler için mal listesinde tadilat yapılmak için mutabakata varılmak üzere bu durum bizimle Yugoslavya arasında ticaret anlaşmasına intibak ettirilmek maksadiyle gerekli yollara tevessül edilmiştir. İlk yıl taksitinin memleketimiz lehine bırakılmasına gayret harcanmıştır. Bunda büyük ölçüde muvaffak olduk. Bu yıl Yugoslavya'dan Türkiye'ye ithal edilecek malların, miktar itibariyle % 10 ilâve edilerek, taksitle ödenebilir hale getirilmesi hususunda bir mutabakata varılmıştır. Yugoslavya ile memleketimiz arasında bu maksatla daha müsait şartlar elde etmeye çalışılmakta ve bunun için gayret harcanmaktadır. Bittâbi bu bizim kendi bazımızda yapacağımız, halledeceğimiz bir husus değildir. Bunu alacaklılara, ilgililere izah etmiş bulunuyoruz. Bu yılki taksit, yâni 3 milyon 750 bin doların sekizde birini teşkil eden takriben 450 bin dolar mukabilinde şimdiki halde 288 056 dolar miktarında bir meblâğ Merkez Bankasında Yugoslavya'dan alacaklı vatandaşlarımızın emrine yatmıştır. 1960 taksitinin ödenmiş olması için bu sene takriben 200 bin dolara yakın bir meblâğın ayrıca yatırılması iktiza etmektedir ki, bu Yugoslav Anlaşmasının işleme nisbetinde ve miktarında, yani 430 küsur bin dolar olarak bu yıl içinde tekevvün etmiş olacaktır. Bu suretle soru sahibinin tevcih ettiği ikinci soru yani (Bu seneki taksit tamamen ödenmiş midir?) sorusu 1961 için vârit değildir. 1960 için de kısmen vârittir. Fakat biz gerek Ticaret ve gerekse Dışişleri Bakanlığı olarak hem bu yıl taksitinin tamamının, hem geçen yıl taksitinin bakiyesinin arz ettiğim şekilde tesviyesi için Yugoslavya Hükümeti ile aralıksız temaslara devam etmekteyiz. Fakat karşımıza yeni müşküller çıkmaktadır. Bu müşkülleri bertaraf etmek için âzami gayret sarf edileceğinden emin olmanızı istirham ediyoruz. Bu alacağın tasfiyesi için 1956 Anlaşması listesini ele almak lâzımdır. Cari listedeki malların Türkiye'ye ithal edilmelerine ve burada bir mahrec bulmalarına imkân yoktur. Bu yıl

anlaşmanın tadilini mümkün kılacak ikinci bir müzakere yapılması mukarrerdir. Fakat Yugoslav Hükümeti buna yanaşmamaktadır. Dışişleri Bakanlığında, Yugoslavya'dan alacağı olan vatandaşların bu alacaklarını hak sahiplerine ölçü dâhilinde tevzi etmek gayesiyle bir komisyonun kurulması kararlaştırılmış ve bu komisyon kurulmuştur. Kurulan bu komisyonda halen ön çalışmalara geçilmiş bulunmaktadır. Ancak takdir buyurursunuz ki, komisyonun elinde 7 bini geçen vatandaşımızı ilgilendiren dosya vardır. Bütün bu dosyalar teker teker elden geçirilmeye başlanmıştır. Hak sahiplerine tevzi edilecek tutarın tesbiti ve dosyaların incelenmesinden sonra mümkün olabilecektir. Benim kanaatime sonra mümkün olabilecektir. Benim kanaatince bu çalışmalar en geç önümüzdeki devrede ikmal edilecektir. Hükümetçe bu hususta ısdar edilmesi gereken kararname için teşebbüse geçilmiştir. Bu kararname ile komisyona birtakım yetki verilmiş olacaktır. Bu yetkilere göre komisyon gerek halen Merkez Bankasında tekevvün etmiş olan meblâğları ve gerek bundan sonra tekevvün edecek olan meblâğları süratle hakları nisbetinde ilgililere, hak sahiplerine tevzi edecektir.

Bizim, bu söz konusu olan 3 milyon 750 bin doları 8 sene içinde ödenmesini hiç inkıtaa uğratamayacak şekilde tahsil edebilmemiz hususu işi yeni baştan Yugoslav Hükümetiyle bir formüle bağlamamıza vâbeste bulunuyor. Tahmin ediyorum ki, Yugoslav Hükümetiyle bu mevzu da yeni baştan nihai bir anlaşmaya varmış olacağız. Mâruzatım Bu kadardır.

BAŞKAN — Buyurun.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Muhterem arkadaşlarımız; birtakım zaruretle anavatana gelmiş olan vatandaşların orada bıraktıkları mallarının takibedilmesi Hükümetin vazifesi olduğu içindir ki, daha yakın bir alâkayı temin için bu soruyu vermiş bulunuyorum. Evvelâ Sayın Vekile verdikleri izahattan dolayı teşekkür ederim. Yalnız izin verirseniz bu mevzua biraz girmek istiyorum.

Yugoslavya ile vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerini ilgilendiren bu çeşit anlaşmalar bu anlaşma ile üçüncü oluyor. İki 1293 tarihli Niş Anlaşmasıdır. Bu anlaşmada vatandaşlarımızın 100 altın lira alacağı olduğu tesbit edilmiştir. Fakat bu alacak 9 milyon olarak anlaşılmış. Yugoslav Hükümeti bunun iki taksitini

ödememiş, diğerlerini ödememiştir. 1933 senesinde yine bir anlaşma yapılmış, bunda 28 000 000 lira olarak tesbit edilmiş, fakat yine Yugoslav Hükümeti Türk Hükümetine birtakım karşı alacakları ileri sürerek takas yoluna gitmiş ve sadece 4 000 000 lira ödemmiştir. Türk Hükümeti de bu 400 000 liranın dağıtılmasının lüzumsuz olduğuna inanarak Kızılay'a vermiştir. Böylece vatandaşların alacakları gene ödenmemiş oluyor.

Nihayet bu üçüncü anlaşmaya geliyoruz. Devamlı müracaat ve takipler sonunda 5 Ocak 1950 de Yugoslavya ile bir protokol imzalanmıştır. Bunun dördüncü maddesinde «Tazminatlar Karma Komisyon tarafından hak ve menfaatlerin hakiki sahiplerine göre tesbit edilir» denilmekteydi. O zaman 60 000 000 luk bir alacak olduğu tesbit edilmiş, fakat yine muhtelif zorluklar ve mümanaatlar dolayısıyla nihayet geçmiş sâkit iktidar zamanında Yugoslavya ile münasebetlerin düzelmesi, tâvizleri olarak 3 milyon 750 bin dolârda karar kılınmıştır.

Diğer taraftan : Protokolün imzasından sonra 4 ayda kurulması gereken komisyon 1959 Martında gerçekleştirebilmiştir. 9 Mart 1959 da imza edilen mukavele ile Yugoslavya Hükümeti 3 milyon 750 bin dolârlık alacağımızı kabul etmiş ve bu alacağın 8 taksitte olmak üzere, 468 750 dolârlık taksitler halinde ödenmesi kabul edilmiştir. Fakat, o zamandan beri gösterilen ilgisizlik yüzünden bu anlaşmanın imzalanması, Sayın Bakan arkadaşımızın da ifade ettikleri gibi, ancak 10 Eylül 1957 de kabil olmuştur. Yine ilgisizlik yüzünden, bu anlaşmanın tasdiki, anlaşmanın 8 nci maddesi, Ankara'da imzalanmayı âmir bulunduğu için, ancak 1960 yılı sonunda bir sonuca bağlanmıştır.

Şimdi, görülüyor ki, 10 yıldan beri sürünce-mede kalmış bir iştir. Elimde Yugoslav Hükümetinin Hükümetimize gönderdiği iki gizli mektup var, bu mektuplarda : (Türk Hükümeti isterse ödeme taksitleri müddeti kısaltılabilir) denmektedir. Bu gizli ve ehemmiyetli mektuplara rağmen maalesef şimdiye kadar bu mevzuda bir hareket yapıldığı görülmemiştir. Şimdiye kadar yalnız Türk vatandaşlarının alacakları mevzuu sürünce-mede kalmıştır. İngiltere, Belçika, İsviçre ve daha birçok memleketin bu çeşit işleri sürünce-mede kalmadan halledilmiş bu-

lunmaktadır. Hattâ geçenlerde Yugoslavya'ya yaptığım bir ziyarette Yugoslavya Hükümeti nezdinde Türk Hükümetinin, vatandaşlarının alacaklarıyla lâıykı veçhile alâkadar olmadığı şeklinde bir ithama mâruz kaldım.

Muhterem arkadaşlarım; müracaat ederek mallarını ve bu hususa dair vesikalarını getirmek için teşebbüse geçen vatandaşların malları da başka başka yollarla ortadan kaldırılmış ve alacaklı olan bu vatandaşların hakları da böylece tamamen ortadan silinmiştir. Vesikaları elimdedir, icabederse takdim edebilirim.

Komisyonun çalışması meselesine gelince : Bu komisyonun çalışması için tahsisat ve bina lâzım olduğu, çünkü sekiz sene müddetle bu komisyonun çalışması icabettiği bana verilen mektupta yazılı idi. Halbuki Sayın Dışişleri Bakanı Vekili arkadaşımız biraz evvel 2-3 ayda bu çalışmaların biteceğini ifade ettiler. Bunlar arasında bir tenakuz olduğu açıkça anlaşılmaktadır. 8 ay bir komisyon çalışarak mevcut 7 000 dosyadan ancak 1 840 tanesinin istihkaka hak kazandığını tesbit edilebilmiştir. Bu, Dışişleri Bakanlığında mevcuttur.

Şimdi yapılacak iş, bu 1 840 dosya üzerinde ciddi bir inceleme yapmak ve gerekiyorsa bunların incelemeye tâbi tutulmasını mümkün kılmaktır.

Bu iş bir tarafa; asıl mesele, Yugoslavya Hükümeti ile bizim Hükümetimiz arasında olan 31 Temmuz tarihli ve bizim delegasyon başkanımız Settar İlksele verilmiş olan talimata göre söz konusu alacağın ödenmemesidir. Bunun daha kısa zamanda ödenmesi için taahhüdü vardır. Yugoslavya'nın. Fakat, Yugoslavya, bunu ödememek için birçok yollar aramıştır. Ama, bu mesele üzerinde çok ciddi olarak durmak ve çalışmakla 30 milyon T. L.lık dövizin hiçbir karşılık olmadan memleketimize gelmesi mümkün olacaktır.

Bir de şu nokta var ki, bazı malları Yugoslavya'dan almamızda ısrar ettikleri bildirilmektedir. Bizim dinamite ihtiyacımız vardır; dinamit alırsanız bu boreu bir yılda ödemeye hazır demişlerdir. Sıkı bir temaslara bu alacaklar alınabilir ve memleket de mühim miktarda döviz kavuşabilir. Bu bakımdan Hükümetin alâkasını çekmek için bu soruyu vermiş bulunuyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN VEKİLİ MEHMET

BAYDUR — Muhterem arkadaşlarım; soru sahibi arkadaşım ifadeleri arasında meselenin tarihçesine taallük eden kısmını bir tarafa bırakıyorum; çünkü bunu hepimiz biliyoruz. Bendeniz üç noktaya temas edeceğim :

Gizli mektuplardan bahsedildi. Doğrudur. Yugoslav Hükümeti bir mektupla arzu ettiğimiz takdirde borcu daha kısa zamanda ödyeceğini bildirmektedir. Fakat bu arzunun bizlerce izhar edilmemiş olduğunu ifade etmek biraz hakikatlere aykırı düşmektedir. Bu mevzuda ben bizzat Ankara'da Yugoslav Büyükelçisiyle mütaaddit görüşmeler yaptım. Bu faaliyet İnkılâp hükümetlerinin ilk kurulduğu andan beri devam etmektedir.

Bunun yanında anlaşmanın derpiş ettiği malları, biraz evvel ifade ettiğim gibi, Türkiye'ye ithal etmekte bir fayda yoktur. Çünkü mallar gelip sürümünü temin edemezseniz para tekevvün etmez.

Bidayette bu anlaşma yapılırken mevcut mal listesi üzerinde değil de memleketimizin bugünkü şartları içinde ithal edebileceği mallar üzerinde derhal bir anlaşmaya varılıp bu yolu temin edecek bir formül bulunsaydı çok daha iyi olurdu. Böyle yapılmadığı için ve vatandaşlarımızı daha fazla ızzar etmemek prensibinden mühlhem olarak bendeniz, şahsan ayrıca bu yıl Yugoslavlara kabul ettirdiğimiz şekil ile bir précédent'da yaratmış olduğumuzu zannediyorum. Binaenaleyh, (Mesele ile ilgisi yoktur.) şeklindeki beyanlar yerinde değildir, vak'alara da tam mânasiyle uymamaktadır. Sarper'in ifadesi de, benim ifade de doğrudur.

Arkadaşım sekiz senelik taksitten, 1960 - 1961 taksitlerinden bahsetti. Benim bu konuda düşüncem şu : 8 yıl beklemek 8 yıllık taksitler tekevvün etsin ve ondan sonra ilgililere tevzi edilsin şeklinde bir fikir hiçbir kimseye hâkim olmamıştır. Meblâğlar tekevvün ettikçe, ilgililere taksim ve tevzi edilir. Benim söylediğim, 2 ayda veya 3 ayda, diye tasrih etmekten ibarettir.

Anlaşma 1960 da tasdik edilmiş olmakla beraber, taahhüt yerine getirilmiş değildir.

Sonra, bu konuda komisyon faaliyete geçmelidir ve geçirilmiştir.

Şimdi, muhtelif memleketler, ellerinde mevcudolan malları satmak için çareler arıyor, tedbirler alıyorlar. Bunlar hepimizin malûmudur; bunların teferruatı ile vaktinizi almak istemiyorum. Yugoslavya'nın elinden başka bir memlekete satmadıkları malları alabilir, her memleketin elinde de, böyle ihracat etmek istediği bâzı mallar bulunabilir. Bunlar dâvayı halletmez arkadaşlar. Yani bu sene bâzı mallar bizim için elverişli olabilir. Gelecek sene de olmayabilir. Onun için bunu bir pazarlık mevzu olmaktan çıkarmak ve bu işi süratle bir prensibe irca etmek lâzımdır ve bendeniz bunun yolundayım.

Bunun yanında Yugoslavlar bize bu parayı ödememek için veyahut bu vesileyle bizden hakları bulunmadığı halde bâzı menfaatler elde etmek için ve bizi bu mevzularla karşı karşıya getirmek için ortaya çıkıyorlar. Biz de bu taleplere itirazda bulunuyor ve anlaşma ile tesbit edilmiş hususatin işler bir halde yürütülmesine gayret ediyoruz. Ümidim şudur ki seçimlerden evvel bu meseleyi müsbet bir şekle bağlamak bendenize nasip ve müyeshher olsun.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

11. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Taşman'ın, açık bulunan hâkim ve Cumhuriyet savcılığı kadrolarına dair sorusuna Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen'in sözlü cevabı (6/54)*

BAŞKAN — Soru sahibi ve ilgili Bakan burada. Soruyu okutuyorum..

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

• Muhtelif vilâyet ve kaza merkezlerinden aldığımız malûmata göre hâkim ve Cumhuriyet sacıları kadrosunda büyük miktarda münhal-ler olduğunu ortaya koymaktadır.

Hâkim ve C. Saveısı bulunmayan bu yerlerde bu işi mahkeme başkâtipleri yapmaktadır.

Hiç şüphe yoktur ki bu durum büyük mahzurlar ortaya koymaktadır. Kaldı ki önümüzde yapılacak seçimlerde bunun daha da büyük mahzurlar tevlihetmesi muhakkaktır.

Adliye Bakanlığı bu münhallerin doldurulması için ne düşünmektedir?

Sözlü olarak Adalet Bakanı tarafından cevaplandırılmasını rica ederim. Saygılarımla.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Derviş Sami Taşman

BAŞKAN — Buyurun Sayın Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI EKREM TÜZEMEN — Muhterem arkadaşlar, değerli arkadaşımız Derviş Sami Taşman'ın sorusunu şu şekilde cevaplandırıyorum :

27 Mayıs, 1960 tarihinde Adalet teşkilâtındaki münhal hâkimlik ve Cumhuriyet Savcılığı sayısı 530 idi. O tarihten bugüne kadar yapılan tâyinlerle münhal sayısı 224 e inmiş bulunmaktadır. Bunun 65 i kaza Cumhuriyet Savcılığı, 60 ı da sorgu hâkimliğidir. Geride kalan 99 münhal, Adalet teşkilâtının diğer kademelerine taallûk etmektedir.

Münhal sorgu hâkimlikleriyle kaza Cumhuriyet savcılıkları 469 sayılı Kanunun beşinci maddesine 981 sayılı Kanunla eklenen fıkranın tadili hakkındaki 7182 sayılı Kanuna müsteniden mahkeme başkâtiplerine gördürülmektedir. Diğer münhallerde de 367 sayılı Kanuna dayanılarak mahallinden veya başka yerden yetkili kılınan elemanlar bulundurulmakta ve böylece mahkeme işleri tedvir olunmaktadır.

Bilindiği gibi, hâkimlik meslekinin kaynakları, hâkim stajyerleri ve mesleklerine dönmek isteyen eski hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile hâkim veya Cumhuriyet Savcılık sınıfına geçmek isteyen avukatlardır. Halen 295 hâkim adayı vazife başındadır. Yalnız bunlar dahi mevcut münhali-kapatabilecek sayıda değildir. Hâkim adaylarından 143 ü 1961 yılı içinde staj süresini bitirecektir. Bunların kura çekmek suretiyle derhal tâyinleri yapılarak ihtiyacın karşılanmasına çalışılacaktır. Diğer taraftan Hâkimler Kanununun 70 ve 71 nci maddeleri hükümlerine tevfikan Ayrırma meclislerince mesleğe alınmalarına karar verilen eski hâkim ve avukat sayısı da halen 99 a baliğ olmuştur. Müktesep haklarına denk kadro temini halinde bunların da tâyinleri yapılacaktır.

Yurdun bütün il ve ilçelerinde Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanun hükümleri dairesinde seçim kurulları, hâkimlerin başkanlığında teşekkül etmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan herhangi bir aksama mevcut değildir.

Buraya kadar verdiğim izahattan anlaşılıyor ki, hakikaten münhallerimiz vardır ve bunları da kapatmak için bütün kuvvetimizle çalışmaktayız. Gelecek sene ortalarında stajyer

arkadaşları savcı muavinliklerine ve hâkim muavinliklerine tâyin etmek suretiyle münhallerin kapatılacağını ümitlemekteyiz. Eski meslek mensuplarından dışarıda olup da müracaat edenleri, maaşları derecelerine denk kadro bulamadığımız için tâyin edememekteyiz. Çok temenni ederim ki önümüzdeki malî yıl başında, gelecek Hükümet kadro temin eder ve bu arkadaşlardan da istifade etmek mümkün olur.

Mâruzatım bu kadardır.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

12. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Doğan'ın, 1961 yılı hububat istihsal ve ihtiyaç miktarına dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun ve Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevapları (6/55)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada, ilgili Bakanlar burada. Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına
Ankara

Aşağıda yazılı sorularımın, Tarım ve Ticaret bakanlarınca, Mecliste ve sözlü olarak cevaplanmasına müsaade ve delâletlerinizi arz ve rica ederim.

1. 1961 yılı hububat (buğday, çavdar, mısır, arpa, yulaf) istihsal durumu nasıldır?

A) Ekiliş,

B) Gelişme,

C) Tahmini hasat ve harman ve ambara girecek miktar.

D) Hububat istihsaline tesir eden faktörlerin seyri.

2. Birinci maddedeki rakamlara göre; ve 3491 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde memleketimizin, ekmeklik, yemeklik, tohumluk ve yemlik ihtiyaçlarının miktarı ne kadardır. Bu ihtiyaçların memleket dâhilinden karşılanması mümkün görülmemekte midir?

3. Toprak Mahsulleri Ofisince, bu yıl için ilân edilen alım ve satım şartları, ikinci maddedeki hususu sağlayacak durumda mıdır?

4. Hububata fiyat tâyin edilirken 3491 sayılı Kanun âmir hükümleri dikkate alınmış mıdır?

5. Ekmeklik, yemelik, tohumluk ve yemlik hububatın, ihtiyaçlara yetecek kerte de düzgün ve

gelecek yılın harman mevsimine kadar sürekli olarak temini için alınan tedbirler nelerdir?

Teşekkürlerimle.

Suphi Rıza Doğukan

BAŞKAN — Buyurun, Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Suphi Doğukan arkadaşımızın sorularının, Tarım Bakanlığını ilgilendiren kısımlarına kısaca cevaplarımı arz etmeye çalışacağım.

1961 yılı buğday istihsalâtı, son tahminlerimize göre 7 618 000 küsur tondur. Arpa istihsalâtı, 3 200 000 küsur ton etrafında olacaktır. Çavdar ise, 650 bin küsur ton civarında, yulaf 460 bin tona yakın tahmin edilmektedir.

Bu istihsalât 1960 yılına nazaran düşüktür. Bunun da bellibaşlı sebebi, biraz evvel, bir sözlü soru münasebetiyle arz ettiğim gibi, Orta - Anadolu'da karşılaşılan kuraklıktır.

Bu sene Orta - Anadolu'da bilhassa Nisan, Mayıs, Haziran aylarında, yani mahsulün asıl yağış istediği aylarda, yağmur düşmemiş, hasat mevsimine yakın, sağnak halinde, dolu şeklinde, zamansız, fakat zararlı yağmurlar olmuştur. Bilhassa Haziran ayının ikinci yarısında, bu türlü, ekine faydası olmıyan yağmurlar olmuştur.

Doğu illerimizde, bilhassa Erzurum başta olmak üzere bütün kazalarda mahsul maalesef bu sene azdır. Kars ilimizin merkez kazası, Sarıkamış, Posof, Arpaçay, Kağızman ve Tuzluca kazalarımızda yine kuraklık yüzünden ve Haziran yağışlarının olmaması sebebiyle mahsul durumu iyi değildir. Aynı vaziyette Ağrı ilimizin Doğu Bayazıt ve Diyadin kazalarında mahsul iyi değildir. Orta - Anadolu'daki üç ilimizle, Doğudaki üç ilimiz dışındaki illerde esas itibariyle masul vaziyeti çok iyi, iyi veya tatmin edici durumdadır.

Biz bu sene bilhassa Orta - Anadolu ve Doğuda yağışların zamanında gelmemesi ve az olması yüzünden kısa olan mahsulü göz önünde tutarak zamanından önce harekete geçtik ve bütün vilâyetlerde de mahsul durumunu, köy köy tesbit ettik. Ve bu ayın sonunda durumu tam olarak öğrenmiş bulunacağız. Buna göre tohumluk bakımından muhtaç durumda olan çiftçilere seçtörden geçmiş ve ilâçlanmış tohumluk dağıtacağız.

Hamdolsun bu sene Devlet Üretme Çiftliklerinin mahsulü, geçmiş senelere kıyasen çok da-

ha iyi bir durumdadır. Halen 60 bin ton kadar bir tohumluğa muhtaç çiftçilerimize dağıtacak durumdayız. Geçen sene dağıttığımız tohumluk miktarı 15 bin ton civarında idi. Dağıtacağımız tohumluğun, başka suretle kullanılmıyarak, yalnız tohum olarak toprağa ekilmesi hususunun teminini göz önünde tutuyor ve üzerinde titizlikle duruyoruz. Malûmunuz olduğu üzere daha evvelki yıllarda bu miktarın 150 bin tonu aştığı da görülmüştür. Fakat bu miktar daha çok ticari maksatla ve değirmenlerde ve sairede kullanılmış idi. Bu seneki hakiki ihtiyaç olarak tahminimiz, 40 - 50 bin tonu aşmıyacaktır. Diğer bir deyimle bu yıl bütün muhtaç çiftçilerimizin tohumluk ihtiyacını karşılayabilecek durumdayız. Bu bakımdan hiçbir endişemiz yoktur. Ayrıca 50 milyon liralık bir de fon mevcuttur. Yani tohumluk bakımından asla sıkıntımız olmıyacaktır.

Arkadaşımız, Türkiye'nin tohumluk ve yemeklik olarak hububat ihtiyacını soruyor. Tohumluk hariç, yemeklik hububat ihtiyacı hususundaki tahminler çeşitli olmakla beraber, bunun 200 kilosu buğday, 50 kilosu mısır, çavdar ve darı olmak üzere, ortalama hububat sarfiyatı nüfus başına, 250 kilogram olarak kabul edilebilir. Fakat bunun çoğu zaman 270 ve hattâ 300 kilogram civarında olduğu tahmin edilebilir. Buna göre, orta bir rakam olarak, meselenin üzerinde düşünmek icabederse, Türkiye'nin senelik buğday ihtiyacı en az 6 milyon ton yemeklik, bir buçuk milyon ton tohumluk olmak üzere 7,5 milyon tondur.

Bundan başka, Sayın Doğukan ikili yerler ve hububatın gelişme durumu ile ilgili hususlarda da bilgi istemektedir. Sorunun gayesi bu seneki mahsul durumunu öğrenmek ve az ihtihsal karşısında Hükümetin ne gibi tedbirler aldığı bilmek olduğuna göre, teferruata ait bilgi ve rakamlarla sizleri işgal etmek istemem. Sayın arkadaşımız, eğer kendileri isterlerse arzu ettikleri bilgileri kendilerine ayrıca veririm. Gelişmeyle alakalı bütün tabloları vermeye hazırım. Mâruzatım bundan ibarettir. Sorunun diğer kısımlarına Sayın Ticaret Bakanı cevap verecektir.

BAŞKAN — Ticaret Bakanı.

TİCARET BAKANI MEHMET BAYDUR Muhterem arkadaşlar; soru sahibinin tevcih bu-

yurduğu suallerden 1 nei ve 2 nei kısımlarına arkadaşım Tarım Bakanı cevap verdi. Bendeniz, müsaade buyurursanız sorunun 3 neü, 4 neü ve 5 nei kısımlarına cevap vereceğim.

Soruda; (Toprak Mahsulleri Ofisince bu yıl için ilân edilen alım ve satım şartları; ikinci maddedeki hususu sağlayacak durumda mıdır?) denilmektedir. Alım - satım şartlarından kasdedilen husus, zannederseniz bu yıl kampanya başlangıcından Hükümetçe buğday fiyatlarının tesbiti mevzuu ile yakinen ilgilidir. Biz bu sene buğday fiyatlarını tesbit ederken, mümkün olduğu kadar realist olarak gayret ettik. Bunu yaparken bir yandan memleket içinde hububat rekolte şartlarını, gelişme şartlarını, ekim sahalarını nazarı itibara aldık ve bu sahalardan memul hububat miktarını, Tarım Bakanlığı ile istişare ve sıkı bir iş birliği halinde tetkika çalıştık. Bunlar bittabi zirai bünyemize taallük eden hususlardır. Bunun yanında muhtelif ekonomik faktörleri de göz önünde tutmak zaruretinin hissettik. Bu faktörler de şunlardır. :

3491 sayılı Kanununun 2 nei maddesinde (müstahsillerin satışlarında fiyatların normalin altına düşmesini önlemek için) diye bir kayıt vardır. Bu kaydı göz önünde tutarak bu seneki buğday fiyatını, evvelâ memleket içindeki diğer zirai mahsullerin fiyatlarıyla bir ahenk temin etmek suretiyle, saniyen buğday müstahsılı yabancı memleketlerin piyasa fiyatlarını da nazarı dikkate alarak bir rakam üzerinde mutabık kaldık. O da bildiğiniz gibi, buğday baş fiyatını memleketimizin büyük ölçüde istihsal etmekte olduğu sert buğday için 65 kuruşu diğer ekmeklik buğday dediğimiz hububat için de 55 kuruşu tesbit ettik. Ve bu her iki cins buğday için de muayyen tarihler içinde teslimat yapıldığı takdirde 3 kuruşluk bir prim sistemi kabul ettik. Bu suretle sert buğdayın alım fiyatını, Aralık devresine kadar 68 kuruş, diğer ekmeklik buğdayın fiyatını, 55 zait 3 yani 58 kuruş olarak tesbit ettik.

Bu fiyatların diğer hububat neveleri ile mukayesesesine gelince :

Memleketimizde, elimizdeki rakamlara göre, muhtelif zirai mahsullerin fiyatları büyük artışlar kaydetmiş, fakat buğday fiyatları bu artışları takibetmemiştir. Buğday fiyatları zirai mahsul fiyatları içinde en düşük seviyede kal-

mıştır. Nispetlerini müsaadenizle kısaca arz etmeye çalışacağım.

Meselâ piring fiyatları 1948 fiyatlarına nazaran yüzde 200 - 226, fasulye yüzde 239, pamuk fiyatları yüzde 257 - 313 artış kaydetmiştir. Buna karşılık buğday fiyatlarındaki artış ancak yüzde 163 olabilmıştır.

Buğday istihsalini büyük ölçüde daraltan bu fiyat hususiyetidir. Bunun kanaatimce buğday istihsalini üzerinde menfi tesiri olmuştur.

Buğday istihsal eden memleketlerde, ezcümle Birleşik Amerika'da aynı nevi buğday 56 kuruştur. Aynı nevi buğday Avustralya'da 55, Arjantin'de 55,5 ve Kanada'da 54 kuruştur. Bir yandan bizim zirai maddelerimizin fiyatlarındaki artış muvacehesinde buğday fiyatlarının düşük kalması ve diğer taraftan dış buğday fiyatlarına göre iç piyasa buğday fiyatlarımızın mukayesesesi ile vardığımız neticeye göre, yeni fiyatlarımızı 55 kuruş olarak tesbit ettik. Buğday fiyatlarımızı bu suretle dış piyasadaki durum ile hemahenk bir vaziyete getirdik. Ayrıca Ofisin hububat mübayaasını biraz kamçılar düşüncesiyle bu baş fiyata 3 kuruşluk prim zammı yaptık. Muayyen bir devre içinde teşvik primi eklemeyi uygun bulduk. Bu prim muayyen bir zamanda tediye edilmektedir ve sabit sayılabilecek bir miktardadır ve buğday fiyatına dâhil edilmeyecek bir husus olup bunun fiyattan ayrı mütalâa etmek icabeder.

Şimdi arkadaşımızın sorduğu hususlardan anladığıma göre, bugünkü şartlara göre bu fiyatın tatminkâr olmadığını ifade etmek istiyorlar. Bu söyledikleri doğru da olabilir. Çünkü bir memlekette arz, talebe nisbetle düşük olursa fiyatları muayyen bir hududa kadar artma temayülü gösterir. Bu fiyatı daha yüksek bir seviyede tesbit suretiyle, Ofisin daha fazla mal mübayaası etmesi ihtimalini ileri sürmektedirler. Ben buna kaani değilim; çünkü bir memlekette tatminkâr bir mal hacmi bulunursa ve o memlekette o hacimde bulunan malın fiyatını düşük olarak tesbit ederseniz. Arkadaşımızın buyurduğu şekilde fiyat düşüklüğü gibi bir iddia vâridolabilir. Ancak kampanyanın gecikmiş olması dolayısıyla, Ofise hububat arzı düşük olur ve bu arada birtakım spekülâtif hareketler neticesinde tüccarlar âzami istifade sağlamak için aslında fiyatı yüksek olmaması gereken mallara

yüksek fiyatlar verecek olurlarsa bu şekilde tesbit edilecek fiyatın isabetsiz olduğunu iddia etmek yanlış olur. Bu hususta daha fazla malûmat arzu ederlerse, yüksek huzurunuzda ve başka suretlerle her zaman malûmat verebilirim.

Arkadaşım, hububat fiyatı tâyininde, «3491 sayılı Kanununun âmir hükümleri nazarı itibara alınmış mıdır?» diye soruyorlar. Bendeniz mevzu bahis kanununun âmir hükümlerinin nazarı itibara alınmadığı hususunda bir kanaate sahip değilim. Acaba, kendileri böyle bir kanaate sahip midirler? Bilhassa bu noktanın tavrini kendilerinden rica ederim. Hükümet, Tarım Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Toprak Ofis; kanununun âmir hükümlerini nazarı itibara almadan hareket etmek zihniyetinden, çoktan beri uzaklaşmış bulunmaktadır.

Arkadaşımın 5 nci suali : (Ekmeklik, yemeklik, tohumluk ve yemlik hububatın ihtiyaçlarına yetecek kerte de düzgün ve gelecek yılın harman mevsimine kadar sürekli olarak temini için alınan tedbirler nelerdir?)

Bittabi arkadaşlarım, Hükümet, bilhassa İnkılâp Hükümeti hâdiselere tamamiyle seyirci kalacak zihniyette değildir. Bu hususta en ufak bir ihtimal dahi ileri sürülemez.

Kampanyanın biraz gecikmiş olması dolayısıyla, Ofis alımlarının çok düşük seviyede kaldığı bir vakiadır. Ayrıca alımın düşük oluşunda muhtelif ilâve sebepler de vardır. Bu arada, psikolojik bâzi tesirlerin de rolü olmuştur. Meselâ halka menfi propaganda yapanlar demislerdir ki, «ileride, Ofise sattığımız hububat, zirai kazanç verginize matrah olacak.» Bu menfi propagandaya da şahid olduk.

Bu menfi propagandaları önlemek için ve bilhassa büyük müstehlik kütlesinin muhtaç bulunduğu ekmeklik buğday buhranı olacağı şeklindeki propagandaları önlemek için harekete geçtik. Ekmeklik buğday fiyatlarının artışlarını önlemek için daha şimdiden gerekli tedbirleri almış bulunuyoruz.

Arkadaşımın sormuş olduğu hususlarda bilgi vereceğim.

BAŞKAN — Vaktimiz dardır, hulâsa olarak bilgi vermenizi temenni ediyorum.

TİCARET BAKANI MEHMET BAYDUR — Kısaca arz edeceğim, efendim.

Bildiğiniz gibi, her sene zirai ekonomik bünyeye sahib olduğumuz halde, maalesef buğday

ithal etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Ben bundan, şahsan büyük bir huzursuzluk duyuyorum. Zaruretler bizi bu sene de bu şekilde hareket etmeye icbar etmiştir.

Amerika'dan ilk defa olarak değişik ölçü dâhilinde buğday ithali hususunda mutabakata vardık. Bir milyon ton miktarında buğday alacağız. Bunun fazlalastırılması mümkündür. Yani ihtiyacımızı karşılayacak miktarda buğday almak istiyoruz. 1954 senesinden beri her yıl bizde ithal muamelesine Ocak ayında başlanır. Fiyatlara menfi tesis olmaması için de şimdiden gereken tedbirleri alarak bu ithalâtın derhal yapılması hususunda mutabakata vardık. İlk parti olarak Ağustos ayında 2 yüz bin ton gelecektir. Beri yandan Toprak Mahsulleri Ofisi mubayaalarının bu seviyede kalmıyacağını ve daha yüksek tempo ile inkişaf edeceğini ummaktayız. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Suphi Doğukan.

SUPHI DOĞUKAN — Arkadaşlarım;

Tarım Bakaniyle, Ticaret Bakanımızın sorularına verdikleri cevapları dinledik. Lütfen şimdi bir nebze de beni dinleyiniz. Bu mevzudaki görüşlerimi izaha fırsat veriniz.

Arkadaşlar, bu yıl, ekmeklik hububatın memleket hudutlarındaki istihisalle karşılanamayacağı daha Mart ayında görülüyordu. Türkiye'de, hububat mahsulünün, tabiat şartlarının hegemonyası altında bulunduğunu ekmek yiyen herkes bilir. Elbetteki ierayı hükümet edenlerin herkesten iyi bilmesi lâzımgelir. Daha Mart ayında, bu yıl hububat mahsulünün iyi olması için gerekli şartların tekevvün etmediğini müşahade etmiştik.

Bu hususa parmak koyan bir arkadaşımız Ticaret Vekiline bir yazılı soru verince, memleket ekmek meselesinin gereği gibi düzenlenmekte olduğu cevaben bildirmişti.

Bu soru ve cevap 2.3.1961 tarihli yirminci Birleşim tutanaklarında kayıtlıydı. Aradan zaman geçip aylar ilerledikçe, iyi sayılacak bir kışa rağmen, pek elverişli sayılmıyacak ve ekim mevsiminin üzerine, meteoroloji bakımından elverişsiz bir ilkbahar geçince, konuya tekrar eğilmek lüzumunu duyduk.

Ziraat Vekiline, Arazi Vergisi görüşülürken sorgu sorduk. Hububat istihsalı 14 - 15 milyon tondur diye cevap aldık. Sizlerden bir arkada-

şın itirazına ise, sözlerinin doğru olduğu cevabını aldık.

Haziran ayında, Ticaret Vekiline bir mektup yazarak hububat ayı için uygulanacak nizam hakkında bilgi istedik. Lüzum görüp vermediler. Zira kendilerinden, söylediklerinden aneak, kararlarının isabetli olacağına iman etmişlerdi. Ama aradan bir ay geçmeden yanıldıklarını anlamış oldular. İzin verirseniz konuyu biraz daha açayım.

Ticaret Bakanlığının beyanına göre, 1 Şubat 1961 tarihinde, Toprak Mahsulleri Ofisi elindeki stok, 125 bin ton buğday, 40 bin ton çavdardır ve bunun 51 bin tonu evvelce Amerika'dan satın alınan buğdaylardan ibarettir.

Yine Ticaret Bakanlığının 2105 sayılı yazısına göre Amerika'daki şiddetli kış ve grevler, Türkiye'ye yapılan hububat sevkiyatını o tarihte aksatmaktadır. Bu malûmata biz de bir iki hususu ekliyeyim. Bu yıl Şimal yarım küresinde hububat istihsalı pek övünülecek kerte de olmuştur. İşte bu şartlar altında girdiğimiz 1961 hububat alım kampanyasında, bir de, memleket şartlarına uymıyan, 3491 sayılı Kanunun ruh ve mânasına tam uymıyan bir mubayaa rejimi tatbikına başlanınca, memleketin ekmeçlik, yemekçlik, tohumluk ve yemlik meselesi yeniden ortaya çıkmıştır. Tedbirlerin isabetsizliği dolayısıyla, fırınların önünde kuyruklar meydana gelmiştir. Bundan sonradır ki, Ticaret Vekilimiz, «Gazetelerde okuduğumuza göre, tüccar buğdayı pahalı alıyor, bu harekete tevessül edenler bunları elden çıkarmalıdır, zira Ağustos'ta Amerika'dan bir milyon ton buğday geliyor.» diyor. Buna Ziraat Vekilimiz şunları ekliyor : «İstihsalimiz bizi doyurmuyor, ekmeç için muhtaç duruma düştük». Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdürü İzmir'de beyanat veriyor, buğday ve un fiyatlarındaki anormal artışın önleneneğini söylüyor. Ziraat Bakanlığı bunu tekzip ederek mahsulün az olduğunu, tedbir olarak Amerika'dan «50 000 ton buğday ithal edildiğini» beyan ediyor. Görülüyor ki, arkadaşlar, 1,5 - 2 ay içinde söylenenler değişmiştir. İştan anlıyanlara kulak verselerdi, bu iki aylık zaman kaybolmıyacaktı. Ama olmuş bir kere.

Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdürlüğünün 3491 numarayı taşıyan bir Kanunu vardır. Bu kanuna göre, her yıl Haziran ayında Tarım Bakanlığının mütalâası alınarak dünya hububat

fiyatlarıyla, memleket hububat fiyatları, ekim, geliştirme, istihsal durumu göz önüne alınarak ve karine ittihaz edilerek, memleket hububat mubayaa şartları ve fiyatı belli edilir.

Ama, bu sene iş böyle olmamıştır. İzah edelim izin verirseniz.

Bugün dünya hububat fiyatları, Türkiye'deki fiyatlardan yüksektir. Nakliye fiyatı ton başına (60) Türk lirasını da dikkate alarak söyleyebiliriz ki, Amerika Birleşik Devletlerinde buğday fiyatı kilo olarak 66 - 74 kuruştur.

Bu fiyat mubayaa fiyatı olarak

Fransa'da	61
İtalya'da	89
Almanya'da	90
Belçika'da	82,5 kuruştur.

Hububat kampanyamızın ilân edildiği günlere takaddüm eden günlerdeki memleket buğday borsa fiyatları ise,

Adapaazar'ında	72
Ankara'da	59,22
Çanakkale'de	62
Edirne'de	61
Elâzığ'da	74,69
Konya'da	59,43

Toprak Mahsulleri Ofisinin ilân ettiği baş fiyat ise;

Ekmeçlik buğday 55

Makarnalık » 65 kuruştur.

Mahsulü erken teslim edene 3 kuruşluk prim verilecektir.

Bir noktaya işaret koyalım :

55 kuruşluk buğdayda yabancı madde 5 tir.

Hektolitreye 77 dir.

Çavdarı 5 tir.

Böyle bir buğday değil çiftçi istihsalinde, Toprak Mahsulleri Ofisinin modern silolarından geçerek dahi temizlenmiş hali yoktur. Yani bu buğday Türkiye için hayat bir buğdaydır. Dolayısıyla Ticaret Vekilimizin radyoda söylediği beş kuruşluk zammın tatbikatta yeri yoktur. Bu sebeple köylümüzün eline 80 - 100 milyon lira fazla para geçmesi mümkün değildir.

Fazla teknik izahat vererek sizleri yormıyayım. Yalnız şunu kaydetmiyelim : İlân edilen hububat fiyatı satınalma şartları memleket bünyesine uymadığından, dünya fiyatları mem-

leket istihsalı ve fiyatları dikkate alınmadan gelişigüzel tesbit edildiğinden, Ticaret Vekilimizin radyodan ilân ettiği ve memleket dâhilinden satın alınacağını bildirdiği bir milyon ton hububatın mubayaası mümkün değildir.

Bu sözümüz tekniğin sözüdür. Bu sözümüz rakamların sözüdür. Bu sözümüz realitelerin sözüdür.

Realiteleri görmek, onların ortaya koyduğu gerçeklere kıymet vermek lâzımdır. Realiteleri önceden görerek hâdiselerin peşinden sürüklenmemek için de, iş anlamak lâzımdır. Toprak Mahsulleri Ofisinin işten anlar adamlarla takviyesi lâzımgelir.

Fikirlerimizi bu vesile ile söyleyelim : Toprak Mahsulleri Ofisi, mektep değildir. Sevku idaresinin başında oturanlar buraya iş bilir olarak gelmelidirler.

Gazetelerde okuyoruz : 1 milyon ton hububat satın alınması için Amerika'ya başvurmuşuz. İyi olmuş, ama çok geç kalmışız. Zira, bu işle meşgul olanlar bilir. Bu işler Amerika'nın 480 sayılı Kanununa göre olur. İşin şu safhaları vardır :

1. Müzakere
2. Mutabakata varmak
3. Anlaşma imzası,
4. Satılma salâhiyetinin verilmesi,
5. Piyasadan mal toplanması,
6. Mahn sevki için gemi tedariki,
7. Gemi navlununun Amerika'nın alâkalı bürosundan tevzii,
8. Mahn yüklenmesi ve sevki,
9. Türkiye'ye getirilmesi,
10. İhtiyaç mahalline taşınması;

Geçen yıl Kasım'da mubayaa edilen buğdayların sevkının henüz arkasının alındığı ve bir vapurun halen Haydarpaşa'da tahliyede olduğunu söylersek, işin muamelesinin ne kadar zaman aldığı hakkında bir fikir vermiş oluruz.

Arkadaşlarım; olan olmuştur. Hâdiselerden her halde ders almışızdır. Bilenlerin sözlerine, uyarmalarına kulak vermenin değeri elbettteki anlaşılmalıdır. Şimdi yapılacak iş, gerekli tedbirleri hemen almaktır. Hükümetimizin 1 milyon ton hububat için görüşmeler yaptığını biliyoruz. Tek tip ekmek yapılacağını gazetelerde okuyoruz. İnşallah bir an önce memlekete hububat sokmak mümkün olur. An-

cak münferidolarak (tek tip ekmek) yapmanın işi halletmeyeceğini kaydedelim. Bu iş de geçmişte denenmiş ve müspet sonuç alınmamıştır. Türkiye'de ekmek meselesi çok taraflı bir konudur. Onun bütün cepheleriyle ele alınması lâzımdır. Bu işi bilenler memlekette, Toprak Mahsulleri Ofisinde mevcuttur. Bunları hizmete çağıralım. İş bilenlerin eline verelim. Memleket şartlarını hiçbir zaman gözden irak tutmıyalım.

Bu konuyu, bu kürsüye getirişimizin sebebi, bilgi edinmek olacaktır. Ama Ticaret Vekilimizin verdiği bilgilerin beni tatmin ettiğini söylemeye dilim varmıyor. Buna rağmen alındığı beyan edilen tedbirlerin, memleket için hayırlı olmasını dua ederim.

İnşallah bundan sonraki icraatımız, bilgiye, gerçeklere dayanır ve hâdiselerin önünden gidecek kalitede insanlara, memuriyette yer verme prensibine hizmet ederiz. Hepinizi saygıyla selâmlar. Ticaret Bakanımıza bu konuda da başarılar dilerim.

BAŞKAN — Sayın Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım, bir sözümüz vardır : Dert söyletir, derler. Dertliyiz ve söyleyeceğiz. Bugün maalesef topraktan çıkardığımız bizi doyuruyor ve önümüzdeki yıllarda bu tempoyu değiştiremeyecek olursak, toprağın verdiğini bir yerine ikiye çıkaramazsak bu tehlike, gün geçtikçe bir çığ gibi artacaktır. Ben Mart ayında şöyle söyledim, sen şu şekilde konuştun, şekline gelince; ben 8 milyon etrafında dedim, bunlar aşında, üzerinde durulacak şeyler değildir. Ben 8 milyon etrafında dedim ve bugünkü son tahminlerimizle 7 milyon 600 küsur bin tondur. Bunun şöyle olması böyle olması, şu zat tarafından böyle, bu zat tarafından şöyle söylenmesi mühim değildir. Ortada bir realite vardır. O da günlük ekmeğimiz için dışarıya muhtacız. Sürülmemesi lâzımgelen 70 milyon dönüm arazi sürülmüş ve erozyonla bu topraklar ot bitirmez hale gelmiştir. Sürülüp ekilmesi lâzımgelen arazinin sınırını aşmış bulunmaktayız. Bunu bendeniz gerek Bütçe Encümeninde ve gerekse Yüksek Meclis huzurunda defalareca arz ettim. Türkiye günlük ekmeğini dışardan getirmek zoruna düşmüştür. Bunun önlenmesi için tek çare, dönümden almakta olduğumuz mahsulü artırmaktır. Bunu yapmaya mecburuz. Bugüne kadar bunu yapı-

madığımızın sebebi mütemadiyen topraktan alıp toprağa bir şey vermemiş olmamızdır. Hububat istihsalinde toprağa ihtiyacı olan gübreyi, fosforlu gübreyi vermek lâzımdır. Bunun kilosunu son zamanlarda 75 - 80 kuruş civarında idi. Dünyanın hiçbir yerinde bir kilo fosforlu gübre fiyatı bir kilo buğday fiyatından fazla değildir.

Son 10 senelik denemelerimiz göstermiştir ki, bir dönüme atılan 20 Kg. süperfosfat ortalama olarak dönümden buğday ve arpada 50, 60 kg. fazla mahsul kaldırmayı mümkün kılmaktadır.

Bunun için, bu sene fosforlu gübrelerden Gümrük Resimlerini kaldırdık. Bu yıl sonbahar ekimlerinde fosforlu gübrelerin kilosunu 36 - 40 kuruş arasında bir fiyatla çiftçiye teslim edebileceğiz. Bunu sağlamak için çalışıyoruz. Önümüzdeki sene Orta - Anadolu bölgesinde hiç olmazsa 300 bin ton gübreyi kullanabilirsek normal istihsalin en az yarım milyon ton arttığı görülecektir.

Dert nedir? Orta - Anadolu'da çiftçilikle uğraşanlar son hudut olarak Mayısı söylerler. Bunun içindir ki, şöyle bir lâf vardır. Mayıs yağmuru altın araba, gümüş tekerlek, derler. Mayıstan önce durum söylenemezmiş, durum böyleymiş... Bu sözler bir parça lâfu güzaftır. 1957 senesi bunun en açık örneğidir. Kış çok fena geçmiştir. İlkbaharın başı iyi değildir, ama Mayısta yağın yağış senenin rengini dahi değiştirmiştir. Eğer biz bu sene 15 Mayısı kadar aldığımız yağışları 15 Mayısı sonra da almış olsaydık, bu yılki sıkıntımız bu kadar olmazdı. Maalesef 15 Mayısla 15 Haziran arasında yağış olmamıştır. Bu seneki felâketin sebebi budur. Diğer yandan Güney kıyılarımızda iyi olduğu gibi Trakya bölgesinde de kötüdür. Ve yine evvelece söyledim, üzerinde durulmaya dahi değmez.

8 milyon ton etrafında buğday, 15 milyon ton etrafında hububat demiştim. Durum bugün de aşağı - yukarı aynıdır. Ama bu demek değildir ki, normal dahi olsa, kendi yetiştirdiğimiz hububat bugünkü ölçülerle, kendimize yetebilir. Maalesef yetmez. Nüfus artıyor, her sene 800 bin rakamının üstünde sofraya yeni insan geliyor. Bunun mânası her sene hiç değilse yarım milyon ton fazla istihsal yapmak mecburiyeti vardır. Halen dönümden istihsal ettiğimiz miktarı artırmazsak, artırmamızın bir yolunu bulmazsak, erozyonun tesiri ile önümüzdeki yıllarda maale-

sef daha çok çıkışacağız. Bunu böylece bilmek lâzımdır. 1954 yılından beri günlük ekmek ihtiyacımızı karşılayabilmek için dışarıya başvuruyoruz. Bunun böyle devam etmesine imkân yoktur, bir çaresini bulmak; bugün dönüm başına aldığımız mahsulü iki, hattâ üç misline çıkarmak mecburiyetindeyiz. Aşağı - yukarı aynı meseleye defalarca temas ettik. Bu meseleyi memleket için çok mühim bilerek tekrar arz etmek istiyorum. Hükümetçe, milletçe bilhassa bu mevzuda elele vererek çalışmak mecburiyetindeyiz. Ancak böyle bir çalışma ile ki, günlük ekmek ihtiyacı için dışarıya muhtacolmaktan kurtulabiliriz. Mâruzatın bu kadardır.

BAŞKAN — Ticaret Bakanı söz istiyor mu? Buyurun efendim.

TİCARET BAKANI MEHMET BAYDUR — Efendim, Suphi Doğukan arkadaşımız, benim gazetelerde çıkmış olan beyanatımdan bahsetti, gazetelerde okuduklarına göre fikir yürüttü. Yazdığı makalelerde de, benim 1 milyon ton hububat alacağımızı söylediğimi yazıyor, burada da söylüyor.

Arkadaşımız benim sözlerimi eksik okumuş. Ben radyo konuşmamda tahakkuk ettirmek istediklerimizi söyledim. Gaye olarak 1 milyon ton hububat almak istediğimizi söyledim. Metni elimdedir, arzu ederlerse görebilirler.

Köylüden, 1 milyon ton hububat satın almak istediğimizi söylemek, bunu mutlaka alacağımızı ifade etmez. Bu hâdiseyi şartlar tâyin edecektir. Zorla almak, katiyen aklımızdan geçmez.

Şimdi, bizim politikamız ne olmuştur? Hakikaten kendileri burada ifade ettiler. Memleketin şartlarına göre isabetli kararlar aldık. Öyle zannediyorum ki, aldığımız kararlar memleketin hayırına olacaktır. Ben beklerim ki, işi düzene koymak hususunda uygun telkinlerde bulunsunlar. Bundan eidden minnet duyacağım. Fakat şimdi muayyen maksat için konuştuklarını anladım. Biraz sonra arz edeceğim hangi duygu ile bunları söylediklerini.

Biz ne yapıyoruz? Arkadaşlar ben Ticaret Bakanı olarak, 5 aydan beri bu buğday fiyatını tesbitle şahsan meşgul bulunuyorum. Mart ayındaki meteoroloji şartlarımızın iyi gitmediğini biz de biliyorduk. Fakat bu şartların hububat neşvünemaya gelirken düzeleceği ümidini de gözden uzak tutmuyorduk. Biz daima ümitle-

niyorduk, fakat bu ümitlerimiz, Tarım Bakanı arkadaşımızın verdiği rakamlara göre tahakkuk etmedi. Arkadaşım, buğday fiyatının yanlış tesbit edildiğini söylüyor. Ben deminki kısa mâruzatımda buğday fiyatını hangi şartlar altında 55 kuruş olarak tesbit ettiğimizi arz ettim. Fakat bu fiyatlarla bilhassa bugünkü nedretten dolayı az buğday alacağımızı tahmin ettiğim için, aynı zamanda memleketin Ticaret Bakanı olmam sıfatıyla ekmek buhraniyle karşılıklı kalmamak için, vaktinden çok daha evvel faaliyete geçtik.

Ne yaptık arkadaşlar? Arkadaşım söyledi, Amerikanın 480 sayılı Kanununun şimdiye kadar vâkı tatbikatından bahsettiler ve kendileri bilir dediler. Bu kanun çerçevesinde yapılan ithalât anlaşmalarını senelerce tatbik etmiş bir arkadaş sıfatıyla iftiharla söyleyebilirim; 480 sayılı Kanunun tatbiki suretiyle Türkiye'ye buğday ithali mevzuunda 1954 senesinden beri ilk defa bu sene, Hükümet, daha Temmuz ayında Birleşik Amerika Hükümeti ile temasa geçerek zamanında buğday ithali için teşebbüs etmiş bulunuyor. Binaenaleyh işe vâkıf olmanın ısrarı bu olmamak lâzımgelir.

Demin de kısaca arz ettiğim ve hile, yaptığımız anlaşmalarda evvelce mesele 500 bin ton üzerinde mutabık kalınır ve bu rakam değişmezdi. Şimdi biz muayyen ton tesbit etmiyoruz. Şartların bize gösterdiği zaruretlere göre istersek bir milyon ton alırız veya daha az alırız. Bu yeni bir unsurdur. Bu memleketi aç bırakacak değildir. İcabederse bir buçuk milyon ton buğday ithal ederiz. Yaptığımız anlaşmalar da bu istikamettedir.

«Buğday fiyatını düşük tesbit ettiniz» diyorlar. Acaba bununla müstahsılın zarar ettiğini mi ifade etmek istiyorlar? Buğday alımları için hiçbir kimseye mecburiyet tahmil etmedik, illâ buğdayını bana satacağın diye ortada bir şey yoktur. Takdir buyurursunuz ki, buğday alım ve satımı tamamen serbesttir ve öyle kalacaktır. Binaenaleyh köylü Ofisin fiyatını beğenmiyorsa, getirmez, dışarı, tüccara satar. Nitekim öyle de yapıyorlar.

Ben, yeni fiyat politikası ile köylünün eline 100 milyon lira geçecek, diye ifade ettim. İfademde musırrım. Geçen sene 50 kuruş olan buğday, bu sene 58 kuruş olursa ve 1 milyon ton buğday alımı yapılabilirse, geçen seneye nazaran elbet

köylünün eline geçen münzam para 80 - 100 milyon olur. Bu miktar buğdayı köylü ofise satmazsa, tüccara satabilir. Ofis mubayaa edemezse, tüccar mubayaa edecektir. Her halükârda köylünün buğdayı, değer fiyatına alınacaktır, buğdayın değer bedeli ödenecektir.

Binaenaleyh, arkadaşımızla bu hususta bir ihtilâfımız olmasa gerektir. Memleket dâvasında düşüncelerini arkadaşımız bize rakamlarla ifade etmeliydiler. Arkadaşımız buyurdular ki, başka memleketlerde buğday fiyatları 68 kuruştur. Doğrusu şudur : Amerika'da buğday 55 - 56 kuruştur. Ancak, navlun ücreti biner, alıcı limanlara cif 61 kuruşa, 63 kuruşa malolur. Birleşik Devletler gibi, Kanada gibi müreffeh memleketlerin bize göre fiyatları yüksektir. Bizde fiyat 55 kuruş ve 3 kuruş zammı ile 58 kuruş oluyorsa beyanatımda da ifade ettiğim gibi fiyat seviyesi artık tatminkâr bir durum arz etmiş bulunuyor. Bütün bu durumlar karşısında arkadaşımın söyleyecek başka şeyleri olmalı idi. Fakat maalesef meselenin nihayetinde mevzuun ve maksadının birkaç şahsın iş başına getirilip getirilemeyeceği meselesi halini aldığı anlıyorum. Yüksek Meclisinizi bunlarla meşgul etmemeliydik. Ticaret Bakanı olarak arkadaşım müsaade etsinler, salâhiyetlerimle her hangi bir dairemde istihdam edeceğim arkadaşımı seçmeye muhtar olayım. Bundan başka türlü de tasavvur edilemez kanattımdayım. Toprak Mahsulleri Ofisinin daha değerli elemanları olabilir. Fakat zannedsem ben Toprak Mahsulleri Ofisinde bu tâyinleri Suphi Doğukan arkadaşımızın tavsiyesiyle yapacak değilim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Suphi Doğukan.

SUPHİ DOĞUKAN — Ticaret Bakanına teşekkür ederim; yalnız kendisine bana gelip bunların yolunu göster deseydi veya bana izah etseydi daha isabet etmiş olurdu. 14.6.1961 tarihli bir yazımı kendisine tevdi ettim. Ben yapıcı tenkid taraftarıyım ve bu işi ta başından beri takibediyorum.

Bu işe başlamadan evvel Ofise gittim; size malûmat veremeyiz, akıl veremeyiz dediler. Onun üzerine Sayın Vekile Temmuz ayında mektup yazdım, cevap alamadım. Cevap alamadığım içindir ki, mevzuu sözlü soru mevzuu yapmak mecburiyetinde kaldım. O zaman mektubuma cevap verselerdi kendilerine naçizane yollarını söyleyecektim. Gayet tabiidir ki, Vekile şu adamı

at, bu adamı getir demek salâhiyetine haiz değilim; murakabemi yaparken işin ne suretle aksadığını, huzurunuzda efkârı umumiyeğe arz etmek mecburiyetindeyim.

Ticaret Vekili arkadaşımız dediler ki, burada bunu söyledim, şurada şunu söyledim, çiftçinin eline fazla para geçecek... Haklı. Hakikaten çiftçinin eline fazla para geçecek, iştirak ediyorum. Kendisine iştirakim de gösteriyor ki hakları teslim etmekte reelim.

Bu arada bir noktaya da işaret etmek isterim. Süperfosfatla istihsalin şu kadar artacağını söylediler. Doğrudur. Ama, mevzuların ele alınmasında bir programın, bir plânın olması lâzımdır. Böyle palyatif tedbirlerle hareket edilmemek lâzımdır. Mâruzatım bu kadardır, mevzuu fazla deşmek istemiyorum. Zaten dinleyici miktarı da azdır. Yalnız şunu ilâve edeyim.

Evvvelce verdiğim rakamın hepsi 1961 - 1962 devresine ait rapordan alınmıştır. Lütfen kontrol etsinler.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır. Şimdi gündemimizin 13 nü sırasındaki soruya geçiyoruz.

13. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Ömer Sami Coşar'ın, Mevlâna Müzesi çinilerinin yapılamaması sebebine ve tarihî eserleri kaçıranlar hakkında hangi kanunun uygulandığına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/56)*

BAŞKAN — Soru sahibi Ömer Sami Coşar burada mı?.. Yok. Sorunun cevaplandırılmasını önümüzdeki soru gününe bırakıyoruz.

Şimdi 14 nü soruya geçiyoruz.

14. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Şinasi Özdenoğlu'nun, Ankara il merkezi ile ilçelerinde vukubulan seylâbın yaptığı tahribat ile sebebolduğu can kaybının ve maddî zararın miktarı ve seylâbı önleyici tedbirler hakkında Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair sorusuna Başbakan adına İmar ve İskân Bakanı Rüştü Özal'ın sözlü cevabı (6/57)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada. Başbakan adına kim cevaplandıracak?

İMAR VE İSKÂN BAKANI RÜŞTÜ ÖZAL — Ben cevaplandıracağım, efendim.

BAŞKAN — Şu halde, soruyu okutuyoruz.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki sorunun Başbakan tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına müsaadelerinizi saygılarımla istirham ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Şinasi Özdenoğlu

Soru :

1. 18 Haziran 1961 tarihinde ve bunu takibeden günlerde Ankara ili merkezinde ve ilçelerinde vukubulan seylâptan can kaybı ne kadardır? Seylâp sebebiyle kaç vatandaş evsiz kalmıştır? Mesken ve mahsul olarak uğranılan hasar ve zarar - ziyan tesbit olunmuş mudur? Miktarı nedir?

2. Seylâp sebebiyle; gerek meskensiz kalan vatandaşlara, gerek mahsulü zarara uğramış bulunan yurttaşlara, muhtelif kaynaklardan temin olunan yardım miktarı ve bunun dağıtılmasında esas olan ölçüler nedir? Bu yardımlar zarara uğramış yurttaşların bugünkü müşkül durumlarını hafifletmiş midir? Bu yurttaşlara Hükümetçe başkaca bir yardımın sağlanması düşünülmekte midir?

3. Vukuu muhtemel sel ve su baskını gibi tabii âfetlerin, bundan böyle yapabileceği hasarın ve zararın asgari hadde indirilebilmesini temin maksadiyle, Hükümetçe bugünden fennî ve önleyici tedbirler düşünülmekte midir?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

BAŞBAKAN ADINA İMAR VE İSKÂN BAKANI RÜŞTÜ ÖZAL — Şinasi Özdenoğlu arkadaşımızın, Ankara'nın uğradığı seylâp âfeti hakkında Başbakan müteveccih sorularını Temsilciler Meclisi İctüzüğü'nün 40 nci maddesine göre cevaplandırıyorum :

Suallerin hudut ve şumullerine riayet etmek üzere :

1 - 18 Haziran ve onu takibeden günlerde vukubulan seylâpta 3 ü selden, 6 sı yıldırım, elektrik çarpması gibi sebeplerden olmak üzere 9 vatandaşımızın can kaybına uğradığı tesbit olunmuştur.

27 ev yıkılmış, 33 ü ağır hasara uğramış olarak 60 aile meskenlerini kaybetmiştir.

Mesken ve mahsul zarar ve ziyânı olarak : 120 mesken orta derecede hâsar görmüş, 242 mesken az derecede hasar görmüş ve 204 ev tahliye edilmiştir.

Yıkılanlar hariç, meskenden mütevellit hâ-

sarın 219 150 Türk lirası olduğu ifade olunabilir.

Zirai mahsullerin hasarı, Tarım Bakanlığı tarafından tesbite devam olunmaktadır.

İkinci soru : Meskensiz kalanlarla, zarara uğramış bulunan yurttaşlara muhtelif kaynaklardan temin olunan yardım nedir?

21 . 6 . 1961 tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla 7269 sayılı Kanuna göre 1 400 000 T. lirası âcil olarak vilâyet emrine verilmiştir.

Ayrıca Kalecik'e 1 000 lira âcil yardım yapılmıştır.

Âcil yardımın vatandaşa tevziindeki ölçü : Yardım ve kurtarma komitelerinin yerinde tesbit ettikleri hasar derecesine göre valiliğin takdiridir. Bahis konusu seylâpta vatandaşlara (100 - 200 lira) olarak bu takdir hakkı istimal olunmuştur. Bu suretle 1 690 aileye 1 109 739 T. lira tevzi olunmuştur.

Kazalara göre ekli liste :

Meskenleri yıkılanlarla, hasara uğriyanların 7269 sayılı Kanuna göre alınmış olduğu arz olunan Bakanlar Kurulu kararı gereğince 20 yıl vâdeli, faizsiz olarak meskenleri yapılabilecektir.

Zirai mahsullerin hasar görmesi halinde Ziraat Bankasına olan borçların ertelenmesi gibi kolaylıklar ve bu gibilere tohumluk verilmesi gibi yardımların yapılageldiği malûmlardır.

Sağlanan yardımların vatandaşın müşkül durumunu hafifletmiş olup olmadığı hususuna gelince; muhterem arkadaşlar, vâkı olan, her şeyden evvel bir âfettir ve tabii bir âfettir ve millet ve Hükümet olarak bir âfetin bütün zararlarını bertaraf edebilmek mümkün dahi olmayabilir. Bütün mesele : Âcil tedbirlerin itti-hazi, yedirme, barındırma sağlık şartlarını kontroldür. Fakat hemen söylemeliyim ki : Başta Devlet Reisi ve yardımcısı Orgeneral Özdi-lek'in ve Millî Birlik üyelerinin ve Hükümet mensuplarının vilâyetin ve vatandaşın sıcak alâkaları felâketzede vatandaşlarımızı teselli etmiş olacaktır.

Resmî teşekküllerin büyük gayretlerinin yanında vilâyetin Bakanlar Kurulunca takdir edilmiş bulunan başarısından başka, Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği 150 bin, halk ve müessese-ler 70 bin olmak üzere ceman 170 bin. Ayrıca, Alman Hükümeti tarafından D. M. 50 000 Hariciye Vekilimize çek olarak verilmiştir ki, ne

suretle istimal edileceği şu anda malûmumuz değildir.

Felâketzedelere yardım bahsinde iş birliği anlayışının güzel bir örneği verilmiştir, denilebilir.

Vukuu muhtemel su baskınları gibi tabii âfetlerin bundan sonraki zararlarını asgariye indirmek üzere yapılan çalışmalarda kısa vâde- li işler :

1. Bâzi su geçitlerinin tevsiine ve ilâve menfezler yapılmasına,

2. Dikmen civarında kuşaklama kordonu üzerindeki köprünün yükseltilmesine.

3. İskitler yolu üzerindeki drenajın takviyesiyle ayrıca menfez yapılmasına ve.

4. İstanbul yolu üzerindeki Karayolları Atelyesinin önüne istinat duvarı ve menfez yapılmasına taallûk eden işler projelendirilmiş ve keşiflendirilmiş bulunmaktadır. Fakat bu âcil tedbirlere müessir olabilmek ve müspet fayda sağlayabilmek, uzun vâdeli çalışmaların yapılmasına vabeste bulunmaktadır. Bu çalışmalardan olmak üzere dere yataklarının temizlenmesi, umumiyetle ağaçlandırma ve buna muvazi olarak sel mecrasında bulunan mahalle- rin tesbiti ile buralara mesken yapılmasına mâni olunması, diye ifade olunabilir.

Halen Nafia Vekâletinde Müsteşar başkanlığında teşekkül etmiş olan salâhiyetli uzmanlar gerekli çalışmalar yapmakta ve bu işlerin hallini ve finansmanını bulmaya çalışmaktadırlar.

Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Şinasi Özdenoğlu, buyurun.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU — Hükümet adına sözlü sorumu cevaplandırmak lütfunda bulunan Sayın İmar ve İskân Bakanına teşekkür ederim. («Lütuf değil, vazifesi» sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, yüksek malûmunuz Başkent, 18 Haziran günü çok mühim bir seylâp âfetine uğramış bulunuyor. Bunun neticesinde vukua gelmiş olan hasara ait rakamları verip zamanımızı alacak değilim. Fakat Sayın Bakanın vermiş olduğu rakamlarla benim elde ettiğim rakamlar arasında bir mübâyenet vardır. Ama Sayın Bakanla esasta birleşiyoruz. Bundan sonra vukuu muhtemel âfetleri önleyici tedbirlerin süratle alınması Hükümete mevdu bir vazifedir. Hükümet bu mühim vazifede ihmal göstermemelidir.

Elimizde 7269 sayılı kanun vardır. Bunun 4 ncü maddesini aynen okuyorum. Bu madde diyor ki : «Dahiliye, İmar ve İskân, Nafia, Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Ziraat vekâletlerinde âcil yardım teşkilâtı ve programları hakkında umumi esasları ihtiva eden bir talimatname yapılır.»

Zannediyorum ki, bu talimatname ihzar edilmiş ve ilgili mercilere gönderilmiş değildir. Kanunları çıkarıyoruz, bu kanunlar fevkalâde mühim maddeler ihtiva ediyor, maalesef bu kanunları tatbik etmiyoruz. Bu bahsedilen talimatnamenin, kanundaki açık mecburiyete rağmen, yapılmamış olmasının yüzünden bir âfet vukuunda hangi esasların ne suretle tatbik edileceği, hangi tedbirlerin alınacağı bilinmiyor. Hükümetten bilhassa rica ediyorum. Bu kanunda bahsedilen talimatname ile valiliklerce bu konuda yapılması gereken programlar bir an önce hazırlanıp icra safhasına konulmalıdır.

Arkadaşımız gayet iyi bilirler, 7269 sayılı Kanun 1959 senesinde kabul edilmiş ve tatbik mevkiine konulmuştur. Bu kanunun 4 ncü maddesine göre yapılması lâzımgelen talimatname bugüne kadar alâkalılar tarafından belki ihzar edilmiştir ama tatbik mevkiine konup konmadığını ilgililer bile bilmemektedir. Bu mevzuu huzurunuzda getirmekle müsterihim. Bu arada başta Ankara Valisi olmak üzere Ankara'nın bu son seylâbında üstün gayretle çalışmış olan vazifelilere yüksek huzurlarınızda teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Gerçekten büyük fedakârlıklarla hâdisenin içine girmek ve ekiplere kumanda etmek suretiyle çalışan Ankara Valisi ve onun değerli vazife arkadaşları cansiperane bir şekilde çalışmışlardır. Bu emeklerini takdirle karşılamak borcumuzdur. Ayrıca Ankara'mızın bu felâketi karşısında 50 000 marklık yardımda bulunmak suretiyle şefkatini esirgemeyen Federal Almanya Hükümetine bu insanca davranışından ötürü huzurlarınızda teşekkür ederken, hepinizin duygularına tercüman olduğuma kaaniim.

Sayın Bakanın ifade ettiği noktaya dönmek istiyorum. Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında bir komisyon kurulmuş, bu komisyona Devlet Su İşleri ve Karayolları ilgilileri ve vazifelileri iştirak etmiş. Bunun vazifesi süratle Ankara'da vukuu muhtemel bir

seylâbı önliyecek tedbirleri ittihaz etmek, bunu süratle yerine getirmektir.

Arkadaşlar, bizde bir memleket dâvasının çıkmaza girmesini istiyorsanız, onu bir komisyona havale ediniz.. Bu da maalesef böyle olmuştur. Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarının Başkanlığında kurulmuş olan bu Komisyon âcilen hazırlaması icabeden fennî ve teknik tedbirleri kuvveden fiile çıkaramamıştır.

Diğer taraftan ilçelere yapılan yardım çok azdır. Gönül isterdi ki, ilçelere yardım mahallinde yetkililerce yapılan resmî tesbitlere ve hakaniyet esaslarına göre yapılsın. Kalecik ilçemizde koskoca bir mahalle boşaltılmış olduğu halde 36 bin lira yardım yapılmıştır. Nallıhan'da mahsulün uğradığı zarar çok büyüktür. Fakat şunu da kaydedeyim ki, İmar ve İskân Bakanlığının imkânı nisbetinde yardım yapılmıştır. Bunu da teşekkürle karşılamak lâzımdır. Haymana ve Balâ ilçelerinde de önemli hasar vardır. Merkezdeki hasarın ehemmiyetini ifade etmek için arz edeyim : Ankara Belediyesinde hasarın bilânçosu, 15 milyon 172 bin liradır.

Bu kadar mühim bir seylâba karşı alınacak tedbirlerin bir an evvel gerçekleşmesini arzulu-yor ve bu memlekete hizmet etmek istiyorsak bu işleri komisyona havale etmiyelim. Lütfen Hükümet bu işi komisyondan alsın. Yapılan yardımı adalet ölçülerine göre bir kere daha gözden geçirilsin. Ankara Valisi Nafia Vekâletinden yardım istemiştir. Ben bu işi halledeceğim, 3 tane makina lâzım, demiştir. Binaenaleyh Nafia Vekâleti Ankara Valisinin bu arzusunu ve teklifini, formaliteleri bertaraf ederek, derhal yerine getirilmelidir. Bu gibi âcil memleket işlerinde, artık kırtasiyeciliği bir tarafa atmanın zamanı gelmiştir ve geçmektedir.

Bu makinalar bir an evvel Ankara vilâyeti emrine verilsin, Sonbahar gelmeden, bu mesele önemle ele alınmalıdır. Hükümetin vazgeçmiyeceği vazife budur. Bu işin ihmale gelir yeri yoktur. Hiçbir Hükümetin, muhtemel bir seylâbın neticelerinden sorumlu olmasını istemiyoruz. Bu itibarla bir kere daha ve ehemmiyetle Hükümetten rica ediyorum. Bu işleri komisyona havale etmiyelim.

Mâruzatım bundan ibarettir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

15. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Brüksel Fuarında yapılan Türkiye pavyonunu binalarına dair sorusuna Başbakan adına Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un sözlü cevabı (6/58)*

BAŞKAN — Soru sahibi, burada. Alâkah Bakan, burada.

Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Başbakanlıkça sözlü olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı saygılarımla dilerim.

Oktay Ekşi

1. Brüksel Fuarı vesilesiyle yapılan Türkiye pavyonu binalarımın bugünkü durumu nedir?

2. Bu binalardan istifade hususunda ne düşünülmektedir?

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

BAŞBAKAN ADINA TİCARET BAKANI MEHMET BAYDUR — Muhterem arkadaşlarım, bugün huzurunuzu mütaaddit defalar işgal etmiş olduğumdan dolayı özür dilerim. Bu hususta Dışişleri Bakanı Vekili sıfatıyla namına izahatta bulunmama müsaadenizi rica ederim.

Malûmuâliniz olduğu üzere, Brüksel Fuarına iştirak için Dışişleri bütçesinin hususi bir faslına, 1957 senesinde 200 bin, 1958 senesinde 300 bin, 1959 senesi için de tekrar 300 bin liralık olmak üzere ceman 800 bin liralık tahsisat konulmuş ve bunun yanında da yine Brüksel Sergisine iştirake ait Hükümet kararı mucibince muhtelif müesseseler tarafından bu Fuara iştirakin masraflarını karşılamak üzere bâzı yardımlarda bulunması derpiş edilmiş idi. Ezcümle bu müesseseler; Ziraî Donatım, İşçi Sigortaları, Sümerbank ve Etibank ve sairedir. Bunların yardımları 340 bin lirayı bulur. Bunun yanında muhtelif Devlet Teşekküllerimiz, Brüksel Fuarına iştirakten dolayı husule gelecek masraflarını almamak, tahsil etmemek ve eşyaları ve sairiyi meccane nakletmek hususunu kabul etmiş bulunuyorlardı. Zaten bu, Hükümet kararı idi.

Brüksel Sergisinde inşa edilen pavyonumuz Türk mühendis ve mimarları nezaretinde yapılmış gayet güzel bir binadır. Bir şirket tarafın-

dan portatif olarak imal edilmiştir. Fuarın kapanışı akabinde bu bina memlekete nakledilmiştir. Memlekete nakledildiği andan itibaren İnkılâba takaddüm eden zamana kadar maalesef bu binanın talihsiz macerası vukubulmuştur.

Bu bina evvelâ uzun zaman İstanbul'da bekletildikten sonra Ankara'ya getirilmiştir. O zaman Adalet Bakanlığının karşısındaki yeşil sahada bir sergi binası olarak kurulması takarrür etmiştir. Bilâhara Başkanlığın şifahi talimatı ile İstanbul'da Yeşilköy'e giden sahil yolunda açılacak Lûna Parkta kurulması kararlaştırıldı. Buradan tekrar İstanbul'a nakledildi. O zamandan beri ambalâjı ile İstanbul'da durmaktadır.

İnkılâptan sonra bu binanın nerede, nasıl ve ne olarak kurulması üzerinde duruldu. En son, Millî Eğitim Bakanlığı bu binanın Güzel Sanatlar teşhir binası olarak kurulması için Başkanlığa bir teklifte bulunmuştur. Bu teklif Mart ayında yapılmıştır. Başbakanlık da bu binanın Ankara'ya getirtilerek burada kurulmasını ve bu maksada tahsisini kabul etmiştir. Halen bu bina Gülhane Parkında ambalâj içindedir. Bir kısım ambalâj sandıklarının ufak hasara uğramış olduğu söylenmişse de, bu hasarın ciddî mahiyette bir hasar olmadığı; binanın yapılmasına mâni olacak bir hasar bulunmadığı tesbit edilmiştir.

Brüksel Fuarının açılmasından itibaren Dışişleri Bakanlığında kurulmuş bulunan hususi bir komisyon tarafından bu fuarın gerek bina işleri ve gerekse fuarla ilgili diğer işleri yürütülmektedir. Fuar şimdi tamamen kapanmış bulunmaktadır. Bu itibarla kalan bu komisyonun her hangi bir faaliyeti yoktur.

Millî Eğitim Bakanlığı bu binanın; Bakanlığın münasip göreceği bir yere kurulmasına çalışacak ve kuracaktır. Mâruzatım bundan ibarettir.

OKTAY EKŞİ — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

16. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii Türk Anonim Şirketinin bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanından sözlü soru önergisi (6/60)*

B : 90   24.7.1961   O : 1

BASKAN — Soru sahibi Rifat Çini buradalar mı? Yok. O halde Tüzük gereğince soru, önümüzdeki soru gününe bırakılmıştır.

Gündemimizde ikinci görüşülmesi yapılacak

işler mevcuttur. Ancak, vakit ilerlemiştir. Bu itibarla, 26 Temmuz 1961 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,25

